

jaarboek
1975 - 1976

HEBBEN MEDEGEWERKT AAN DE SAMENSTELLING
VAN DEZE UITGAVE

De heren : Wilfried Christiaens
Gerard Beirens
Paul Limpens
Th. Penneman
Paul Permentier
Et. Quintijn
H. Van Cauteren

NIEUW LIED
OVER DEN
DUITSCHEN KLAMPER

Stemme : De Luistervink.

1^e Couplet

Ach vrienden lief, ik ga u een liedje zingen
Al van een ventje met zijne lange frak
Hij is vertrokken al dansen en al springen
Is hij gaan zien naar eene schoone stad
Maar als hij daar in die stad was gekomen
Met eene chapeau-bus naar d'eerste klas
En zij hebben hem daar binnen genomen
Maar wist niet wel dat het zoo een kapoentje was.

REFREIN :

Zij hebben hem haastig de stad al uitgezonden
Met een plakkaat aan zijne frak gespeld
Maar 't eerste dat zij in Parijs aan hem bevonden
Eene vuile broek daar zat hij mee gekweld.

2^e Couplet

O dat kapoentjen dat heeft overal gezeten
Tot zelfs te Brussel al in die schoone stad
Daar heeft hij zijn vuile broek gekregen
Daarmee vloog hij algauw de trappen af.
Dan hebben zij hem naar een hospicie gedregen
Tot dat hij van zijn plaag verbeterd was
En dan heeft hij daar zijnen bon gekregen
Het was een plaag waar ieder vies van was.

Refrain

3^e Couplet

Hij is terug naar onze wijk gekomen
Maar hij was van zijn plaag noch niet verlost
In klein Parijs hebben zij hem binnen genomen
Het was een plaag die wel honderd franken kost.
Maar als hij was van zijne kwaal genezen
Dan is er hij terug op zwier gegaan
En heeft er weeral drie of vier beschetten
En overal is er hij moeten van deure gaan.

Refrain

4^e Couplet

In ons Parijs daar stond een batiment
En het werd maar bewoond van eenen vent
Niet in den dag maar rond den avond
En zag zeer snel of hij hem daar alleen bevond.
Dan is hij er met spoed binnen getreden
Op een moment stond daar alles gereed
Dan is er hij die straten in gevlogen
Als hij terug kwam was alles al compleet.

Refrein

5^e Couplet

Nu zit hij daar bij dag en nacht te loeren
Gelijk een klamper op een duivenjonk
Om met ter tijd wat te pikken van de boeren
Maar zij besjoeren hem van in de spelonk.
Maar het wordt tijd de gas te gaan ontsteken
Of wel hij was al schoenenlapper af
Maar dien advokaat zal met zijn kluiten wel opbreken
De boers die nemen hem zijnen kelder af.

Refrein

6^e Couplet

Hij heeft ons allen weesten overdragen
Maar hij is daar voorzeker niet aanvaard
Zij hebben hem de deuren uitgejagen
Gij vuile broek gij zijt daarvoor vermaard
Dien duitschen klamper die zou ons willen dwingen
Wij die hier allen tevreden zijn in Parijs
Hij kan ons toch niet beletten van te zingen
Wij mogen zingen van die vuile spijs.

Refrein.

7^e Couplet.

Ach vrienden lief wij gaan ons liedje sluiten
Al van alzo 'nen kleinen vagebond
Hij wordt toch overal ontzien bij de schavuiten
Hij heeft geloopt al de wereld rond.
En zijnen naam die zult gij ook gaan hooren
Het is den duitschen klamper of Spirwael
En hij die heeft zijn roofzucht nu genomen
Gelijk gij allen weet bij eenen jongen haan

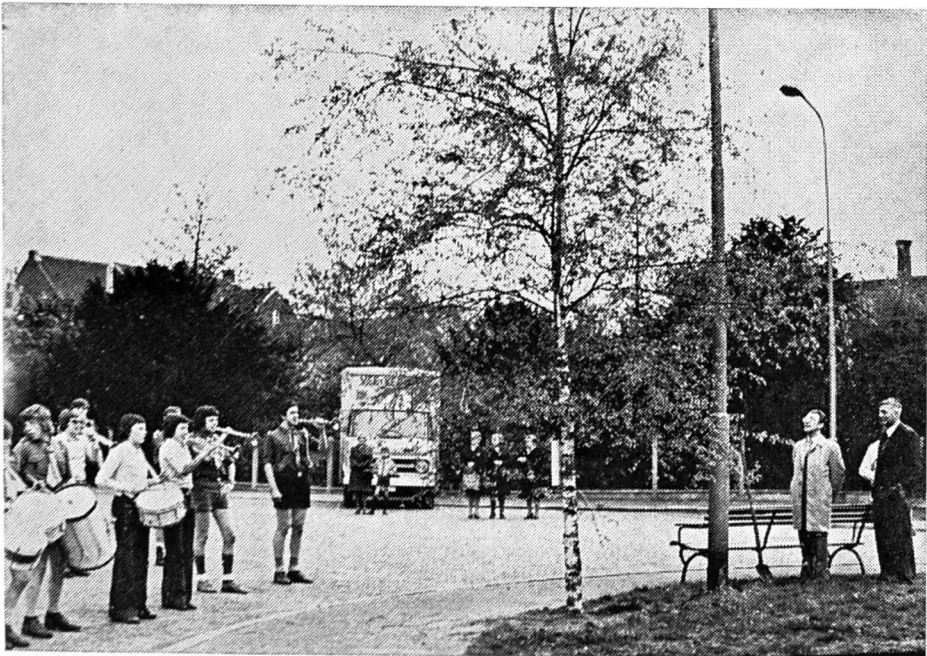
Refrein.

Gemaakt en gezongen door Karel DEN TORREL, Zele.

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE KRING : DIENSTJAAR 1976.

4 APRIL : Statutaire vergadering in het gemeentehuis. Na het welkomswoord volgde de voorlezing van de verslagen, de herverkiezing van de uittreedende bestuursleden, en het financieel verslag. Beide verslagen werden door de aanwezigen goedgekeurd. Een korte historiek over de scheldeloop leidde figuurlijk de spreker in. De heer Wilfried Christiaens gaf ons een klaar inzicht over dijkenbouw, dijkenherstellingen enz. Ook de dijkbreuken, scheuren en bressen in de dijken werden behandeld. Over oorzaken en problemen bij dergelijke werken kon spreker ons een bijzonder klaar beeld bezorgen. Wat zeker met verwondering vernomen werd waren : de verbeteringswerken, recht-trekkingen van waterlopen enz. die meestal een sterk negatieve invloed hebben op de controle over waterlopen en de daarbij horende dijkenbouw. De aanwezigen waren over dit aangenaam en gemoedelijk „onderonsje” zeer opgetogen.

30 APRIL : Tweede „Meiboomplanting” te Zele. Het gemeentebestuur had ditmaal voor een kloeke meiboom gezorgd. Die kerel

was bijna niet te verplaatsen. Op bijgaande foto zien we hoe jeugdige kerels hun krachten samenbundelden om hun meiboom toch rechtop te krijgen. De Chiro-band, meizangers en muzikanten kwamen nadien hun me lied ten beste geven aan de meiboom.

20 JUNI: Tijdens deze lange hete zomer (!) werd via de plaatselijke pers een wandeling uitgeschreven. „Het Schelde-meersenspad.” We ondervonden allemaal dat het tijdens deze zomer moeilijk of bijna niet kon regenen.

Maar... die zondag regende het pijpenstelen. Toch trokken enkele wandelaars op om tijdens de buien door de meersen in te trekken.

29 AUGUSTUS: Bezoek aan het „Astronomisch Uurwerk - De Heirmanklok” te Sint-Niklaas. In het kasteel Walburg vertoefde nog steeds het wondere spel van Edgar Heirman zijn klokken. Een gids verstrekte de nodige uitleg.

19 SEPTEMBER: Bezoek aan het St Janshospitaal te Brugge. Met een twintigtal vrienden in een gezellig „busje” tuften we op een snikhete dag naar die monumentenrijke stad Brugge. Een vriendelijke gids zorgde voor ons kleine groepje, en alras kwamen andere bezoekers zich bij ons voegen. En maar drummen om die vreemde eenden uit de bijt te houden!

Na dit aangenaam en prachtig bezoek dat een enorm genoegen verschaftte zocht elkeen een eetgelegenheid op. Te drie uur wipten we de bus in en keerden langs Laarne terug. Daar groeide de groep plots aan met leden die de reis naar Brugge niet konden meemaken. Onder geleide van een gids werd in dit koele kasteel naar de zilvercollectie uitgekeken. Ook de wandtapijten gaven een overweldigende indruk. Bij het verlaten van het kasteel wipten we nog eens binnen in de expozaal waar G. Verheirstraeten tentoonstelde. Proficiat Godfried!

Aan de boorden van het Donkmeer werd een verfrissing genomen en rond 18,30 uur was elkeen op de Markt te Zele beland.

3 en 5 OKTOBER: Kermiszondag en Jaarmarkt: In het huis Peeters en in een gedeelte van de tuin(park) richtte de kring een demonstratie in van oude beroepen. Een korte opsomming van wat er te zien was:

Stoelmattenvlechter C. Stevens - Zele; Kantwerkster E. Burm eveneens uit Zele; Klompenmaker Jules Smet uit Beveren-Waas; Vertinner R. Bayens uit Wichelen; Pottendraaier-keramist R. De Bruyne uit Petegem-Deinze en Mandemaker Vercauteren uit Moerzeke-Kastel. Vermelden we hierbij dat het gemeentebestuur een speciale steun toezegde om dit optreden mogelijk te maken.

Wat het aantal bezoekers betreft kunnen we moeilijk een benaderd getal voorop zetten. Het waren er velen! Op honderd na niet te tellen. Ook de optredende gasten waren zeer opgetogen. De vele bezoekers paarden dit bezoek met een onverwacht kennis- maken met het prachtig wandelpark dat het gemeentebestuur voor de zelenaars had laten inrichten.

24 OKTOBER: Via de plaatselijke pers werden de inwoners ingelicht over het feit dat te Temse een overzichtelijke expo ingericht was over de familie Nys. In reuzegrote foto's werden de voornaamste werken van de kunstenaarsfamilie tentoongesteld. Zo zagen we op een ereplaats de foto's van twee biechtstoelen uit onze dekanale kerk.

De eerste biechtstoel vooraan rechts is het werk van Adriaan Nys en is getekend A.N. 1750. De andere is van de hand van Philippe Nys en werd gemerkt P.N. 1768.

Het is met fierheid dat de inrichters door de kring gelukgewenst werden met dit prachtig initiatief.

Hiermee zijn de voornaamste activiteiten van de kring uitgetikt. In dit jaar vol inflatie is misschien in de bestuurswerking daarvan ook iets te merken geweest. Doch '77 wordt wel beter.

H.V.C.

STATUTAIRE VERGADERING VAN 4 APRIL 76 : SPREKER - WILFRIED CHRISTIAENS.

Met de overstromingsrampen nog vers in het geheugen was het voor de hand liggend dat een deskundige inzake dijkenbouw, en herstellingen ons door enkele vragen en antwoorden een inzicht kon geven over het netelig dijkenprobleem in onze gewesten. Het was werkelijk een boeiende uiteenzetting, en deze woorden brachten begrip voor de toestanden waarin de werklieden en slachtoffers zich bevonden bij deze rampen. Wij danken oprecht Wilfried voor deze boeiende uiteenzetting die ons gegeven werd. Ook voor de klare uitleg over de dooreenlopende vragen die we op hem afvuurden. Doch laten we hem aan het woord.

* * *

Wat verbergt de Schelde voor ons over haar verleden ?

Benevens haar loop die meermaals is veranderd, door het recht-trekken van bochten, afsnijden van ondiepe plaatsen enz., is ook de afwatering sterk veranderd. Het is zeker dat enkele honderden jaren geleden van Gent af de afwatering van de Schelde langs de „Lieve” naar NL liep ; de „Braakmans”.

* * *

De rechttrekking van bochten verkortte haar loop, en deed daar-door een schadelijk gevolg ontstaan, nl. de snellere loop van het uitschurende water.

* * *

Dijken bestaan nog niet zo heel lang. Voor de aanleg van deze dijken kon het water gemakkelijk, dus zonder druk de omringende landen overvloeien. Zo kon men gedurende de winter spreken van „het winterbed” met veel water, en gedurende de zomermaanden van „het zomerbed” met mindere waterhoeveelheid die de schor-ren overstroomde. Velen denken dat de dijken nog te vroeg aangelegd zijn, immers telkenmale een strook land overstroomde, verhoogde deze strook door aanslibbing.

* * *

Bomen blijven nadelig voor de dijken. Bij zeer sterke waterdruk, windstoten en overstroming waaien ze uit. Immers de aarde rond

de wortels wordt door het overstromende water weg gespoeld, en de rukwinden doen de bomen vallen. Bij hun val rukken deze bomen nog een grote hoeveelheid grond uit, en verdiepen en vergroten aldus putten in de dijken.

* * *

Het voortdurend uitbaggeren van de Schelde te Antwerpen om groter diepgang te bekomen is mede-oorzaak van overstromingen. De hoeveelheid water vergroot te Antwerpen maar alleen, en bij vloed komt deze grotere watermassa het binnenland ingestroomd.

* * *

Eb en vloed versnellen door de kortere afstand die het water door rechtrekkingen moet afleggen. Grote snelheid, geeft zeker groter kracht en meer uitkankeringen.

* * *

Het versterken van dijken en verhogen daarvan doet het overstromingsgevaar maar verleggen, en steeds meer landinwaarts. Potpolders kunnen het overstromingsgevaar nog indijken door de waterdruk op de dijken te verminderen.

* * *

BRESSEN DICHTEN IN DE DIJKEN

Bij het dichten van bressen in de scheldedijken komen enorme moeilijkheden voor. Zo kennen we :

- a) Ramptoestanden voor de bewoners, die vlugge oplossingen verlangen.
- b) Moeilijke toegang tot de bres geslagen dijken, vlug stuk gereden baantjes die bovendien weinig geschikt blijken voor het intens zwaar vervoer.
- c) Reparatie moeilijk uit te voeren, korte tijdspanse tussen eb en vloed.
- d) Enorme hoeveelheden steen en rotsblokken, tijdrovend om te laden, te lossen en moeilijk op te bergen. Zo had men nodig om de bres te Moerzeke te dichten in de onderste laag niet minder

dan 36.000 ton stenen. Komen daarbij nog kijken: de verre verplaatsingen om aan die massa stenen te geraken; immers dicht bij, te Hoboken bv., komt elkeen die geteisterd is stenen afhalen.

e) Nerveuze spanningen tussen onbegrepen werklui en de getroffen bewoners, tussen bewoners van de getroffen gebieden en de openbare instanties, laattijdige beslissingen over de te volgen werkwijze, langdurig overleg alvorens te beslissen welke werkwijze zal gevolgd worden.

f) Gevaar voor de arbeiders moet zo klein mogelijk gehouden worden, dit dient nog ingestudeerd alvorens te beginnen.

g) Steeds maar verdwenen hulpstukken, zoals tangen, zakjes enz.

MEEST GEBRUIKTE MATERIALEN

Stenen, gekloven of gezaagde rotsblokken, rijsthouten matten, door de arbeiders nog zelf te vlechten, jutezakken om gevuld te worden, best met vette aarde, houten piketten om de zakjes te bevestigen (geweven ligging) kokers uit ijzerdraad om als zinkingen gebruikt te worden (gevuld met stenen).

UITEINDELIJKE OORZAAK VAN DE WATERELLENDEN

Het Nauw van Kales laat de afvloeiing maar traag geschieden. Bij hevige westenwind jaagt de wind veel water de Noordzee in; en nadien de noordwestenwind houdt dan dit water in de Schelde tegen, zodat er in feite zeer weinig eb ontstaat. De volgende vloed verhoogt dan de waterstand, die eindelijk een weg zoekt, de zwakte of laagste plaats wordt dan het rampgebied. Om de twintig jaar komt zoiets wel voor.

* * *

Sedert welke jaren ongeveer bestaan de dijken hier langsheen de Schelde?

Het is volgens mijn bescheiden mening niet bij benadering te zeggen wanneer onze dijken zouden zijn ontstaan.

Zo'n kleine 2000 jaren geleden moet het winterbed der Schelde minstens tot Aversaet en Veldeken hebben gereikt en het Zomerbed zal zeker minder dan de helft der huidige breedte hebben bedragen, diensvolgens waren werkelijke hoge waterstanden, zoals wij die nu kennen, onbestaande.

Wegens het feit dat de rivier slib meevoerde hetwelk na hoog water bezonk ontstonden in de nabijheid van het zomerbed hoger gelegen stroken grond. Het is vermoedelijk op deze stroken grond dat onze verre grootvaders hun hutten hebben opgericht; de stroom voorzag immers in hun grootste levensbehoeften en was bovendien praktisch de enige verkeersweg.

Ten einde zich echter in de winter toch min of meer te beschermen zullen deze mensen vermoedelijk rond hun hutten dammen hebben opgericht die dus in feite de voorlopers van onze dijken waren.

Deze toestand zal waarschijnlijk hebben geduurd tot het leenroerig tijdperk.

De leenheren aangetrokken door de vruchtbare schorren hebben onvermijdelijk van hun positie gebruik gemaakt om met goedkope arbeidskrachten de eerste werkelijke indijkingen uit te voeren, het onvermijdelijk gevolg hiervan was toen reeds dat de waterstand verhoogde en er stilaan overstromingen ontstonden.

Wij moeten niet ver in afstand en tijd terug gaan hiervoor het bewijs te vinden, immers de nu bestaande Scheldedijk vanaf ongeveer het Veer te Appels R.O. zich uitstrekkende over het grondgebied Berlare-Appels-Oudegem en Schoonaarde werd slechts in 1925 opgericht; voordien was daar nooit een dijk geweest.

De waterlijn kwam toen niet op deze hoogte? Welke in vergelijking met het aanpalende weiland?

Hoe de waterstanden vroeger werden aangeduid zou ik echt niet kunnen zeggen, de mensen konden lezen noch schrijven, naar ik vermoed zullen deze hoogten slechts plaatselijk hebben gegolden en meestal zijn aangeduid geweest bij uitzonderlijk hoge tijden door b.v. het slagen van een nagel in boom of staak en per mondelinge overlevering verder geleerd.

5,70 en 6,25 zijn waterstanden. Kunnen we een uitleg krijgen over deze cijfers, en hoe duidde men vroeger de waterstanden aan?

De tegenwoordige benaming voor het aanduiden van hoogtepeilen b.v. cota + 6.00 duidt op zes meter boven laag water in zee (Oostende).

Hoe is de toestand van de dijken te Zele op dit ogenblik ?

De toestand der Scheldedijken te Zele mag heden zeker goed genoemd worden, een paar plaatsen waar zich huizen en stallingen in het dijkmassief bevinden vragen niettemin bij stormtij wel in het oog te worden gehouden ; alleszins zonder daarom te mogen zeggen dat er van werkelijk gevaar mag worden gesproken.

De dijken der aangrenzende gemeenten die van even groot belang zijn voor Zele in geval van ramp ; zijnde Grembergen en Berlare, verkeren zeker in goede staat.

Welke zijn de oorzaken van de hoge getijden op de Schelde ?

De oorzaak der getijden is de aantrekkingskracht die de maan op onze aarde uitoefent, er is daardoor ook een grondgetij.

De oorzaak van buitengewone hoge of stormtijden is vnl. de wind, de neerslag en bepaalde maanstanden ; factoren die eventueel kunnen samenvallen en aldus een noodsituatie kunnen veroorzaken.

De gevaarlijkste toestand is : 'n paar dagen hevige storm uit zuid-west daarna draaiende naar noord-west.

Deze wind duwt als het ware het opgezweepte water bij vloed uit de zee in de Scheldemonding en houdt daarbij tevens bij eb het uitvloeiende water tegen, hetgeen dan weer als effect heeft dat het water niet inzakt en dikwijls voor tijd gewassen is.

Hoe ging men vroeger tewerk en hoe nu bij het dichten van een bres ?

Een bres kan eventueel ontstaan wanneer b.v. wegens heel hoog water dit over de dijk zou lopen ; deze dijk dikwijls niet voorzien van een degelijke grasbegroeiing of samengesteld uit vnl. lichte grond (zand) kan dan gemakkelijk, wanneer dit overlopen te lang duurt, beginnen uitbrokkelen en zodoende oorzaak zijn van grote afzakkingen en zelfs bressen.

Mogelijks kan dit ook gebeuren wegens aanwezigheid van allerlei gaanderijen of gaten ontstaan wegens het optreden van schadelijke dieren.

Andere breuken kunnen ook ontstaan wegens achter de dijk liggende slechte gronden die soms bij heel hoge waterstand door de geweldige onderliggende druk kunnen gaan wegsmelten, waarbij naderhand de dijk als het ware wegdrijft en dan gevaarlijke

bressen kunnen ontstaan ; gewoonlijk zelfs met aanwezigheid van grote wielen (putten) of stroomgaten.

Wat het dichten van een bres betreft dient wel onderscheid gemaakt met welk soort doorbraak men te doen heeft.

Veelal beperkt een bres zich tot het wegspoelen van laat ons zeggen de kruin of zelfs de dijk tot op de hoogte slechts van het maaiveld, zonder dat er uitspoelingen zijn. Bij zulke bres loopt er gewoonlijk maar één maal water door. Daar deze gaten gemakkelijk met het inzetten van voldoende noodploegen doorgaans rap gedicht kunnen worden.

Er kunnen ook bressen ontstaan waarbij de dijk zelfs dieper wegspoelt dan het maaiveld ; doch waarbij het wegens aanwezigheid van schor of voorland dat als dan dikwijls niet aangetaast is men gebruik kan maken voor het aanleggen van een ringdijk, bij voorkeur langs de rivierzijde ; soms ook wel landwaarts

zie 1916 : 1ste, 2de en 3de put

1928 : de Kroon - de Bielleman

nog 1928 : Grembergen Ardoisite (landwaardse ringdijk)

De gevaarlijkste bressen bij uitstek zijn deze met stroomgat (open verbinding rivier-land) deze hebben in de meeste gevallen diepe stroomgaten, ze dichten valt niet mee !!

Lang geleden bleven deze bressen soms jaren open liggen of werden zelfs nooit meer gedicht (verdronken land Saaftinge, waarvan puinen nu nog te vinden in schor).

Zij liggen tevens meestal op bijna niet te bereiken plaatsen, het achterliggend land staat dan soms meters diep onder water zodat werkelijk alle benodigde materieel en materialen over water moeten aangevoerd worden. Gewoonlijk gaat het om ontzaglijke kwantiteiten die dan op hun beurt eerst moeten worden aangevoerd op een bereikbare laadplaats, dikwijls moet terplaatse of in de omgeving der bres nog een losplaats of steiger worden opgericht, werkzaamheden die allen veel tijd en inspanning kosten en wat niet altijd of bijna nooit door de geteisterden wordt begrepen.

In de regel wordt zulke bres gedicht om te beginnen bij middel van zinkstukken, dit zijn als het ware grote matten vervaardigd van twijghout en bij stil water, slechts per tij tien tot twintig minuten, gezonken bij middel van zware stortsteen (afkomstig Metallurgie Hoboken, bij gebrek hiervan met breuksteen dikwijls aan te voeren tot van Namen of Luik).

Deze werkwijze wordt herhaald en voortgezet tot men boven laag water komt en dan kan men beginnen met het plaatsen van

pakwerk en betuiningen waarna men met het plaatsen der zandzakken kan beginnen. Deze wanneer de bres te groot is, de tussen elke tij geplaatste zakken beschermend met dekzeilen en bestortingen en waarbij men intussen allereerst de koppen te beschermen heeft om verdere uitspoeling tegen te gaan. Intussen regelmatig verder gebruik maken van steenbestortingen en mijnsteen om de gaten die er blijven bestaan tussen rijshout en steen zoveel mogelijk reeds dicht te krijgen of althans te pogen !

In het verder stadium wanneer men nog een grotere hoogte heeft bereikt wordt veelal gebruik gemaakt van baggermaterieel (baggermolen, zuiger, bakken enz.) om al het reeds geplaatste materiaal dicht te zanden. Wanneer het water landwaarts loopt langs rivierzijde spuiten wanneer het rivierwaarts loopt langs landzijde spuiten.

Tussenin dient met man en macht gewerkt om de aanvoer van al het benodigde te verzekeren, een gebrek aan bepaald gerief kan alles in de war brengen of zelfs het reeds uitgevoerde werk terug vernietigen ; ondertussen dienen ook duizenden zandzakken te worden gevuld en ter plaatse gebracht, enorme hoeveelheden rijshout en paaltjes en meer dergelijke dingen.

Tegenwoordig wordt ook gebruik gemaakt van schanskoren, dit zijn metalen netten van meestal 4 bij 2 meter en een halve meter dik die met zware steen worden gevuld en toegebonden en zo goed als mogelijk op de zinkstukken en in het stroomgat worden geplaatst.

Wanneer men niet te veel tegenslag heeft en boven geraakt wordt het voorlopig dichtlichaam met vette grond bekleed en nogmaals met steenbestorting bekleed.

Bv. de bres in Moerzeke-Kastel vergde ongeveer 30.000 ton steenbestorting (40 m. lang) met inzet van :

4 zware rupskranen

6 hydraulische kranen

2 Bulldozers

5 Motordekschepen van 150 tot 300 ton

4 sleepboten + camions.

Hoeveel overstromingen zijn er geweest de laatste 50 jaar ?

Welke was hun omvang ?

1916 - Appels (Djompel) : Appels en Dendermonde overstroomd, water liep over steenweg Dendermonde/Aalst

1916 - Zele-Overdijken tot Kamershoek, straat doorgestoken en

gans Berlare Broeck overstroomd, eerst terug leeggepompt na oorlog 1918

Moerzeke

1928 - Berlare - Zele - Grembergen - Moerzeke

1953 - Grembergen

Baasrode - Vlassenbroek

1968 - Grembergen (zelfde nacht dicht)

Dendermonde - Keur (zelfde nacht dicht)

In NL wordt overwogen de Oosterschelde te dichten. We menen gehoord te hebben indien de raming geen 2,7 miljard gulden zou belopen.

Zou dit dichten invloed kunnen hebben op de waterstanden-waterkeringen, enz. voor onze streken, dijken enz ?

Nederland zegt van niet.

Het zal zonder twijfel grote invloed en gevolgen hebben voor onze streken. Er wordt overwogen op de Schelde te Antwerpen beneden de oude stad een waterkering op te bouwen (geraamd 1 miljard) doch sterk betwist omwille van niet te voorziene eventuele aanzandingen.

We hoorden de Nederlanders spreken over de te gebruiken middelen. Zo sprak men over „Stormstuwcaissonsdam”.

Wat is nu precies zulke dam ?

Zijn betonnen elementen (bakken) die op vooraf gereedgemaakte bodem worden geplaatst en gedeeltelijk van schuiven zijn voorzien, dewelke bij voorspelde stormtij kunnen worden afgesloten.

Gaat dit dichten niet door, dan kan in Nederland het verhogen van de scheldedijken overwogen worden.

Wat dan bij ons, gevolgen of niet inzake waterstanden en hoogte van de grote getijden ?

In Nederland liggen de dijken in de meeste gevallen niet onmiddellijk tegen bebouwde kommen zodat het geen bijzondere moeilijkheden oplevert deze te verbreden en verhogen.

Hier bij ons zal zeker het verhogen en verzwaren moeten worden overwogen (indien de stormkering er te Antwerpen niet zou komen). 't Is niet zo eenvoudig, de dijken zijn hier veelal op beperkte plaatsruimte wegens de bebouwing.

Wordt het „Veer” te „Berlare-Appels” bedreigd bij de mogelijke aanleg van een snelweg naar Brussel, in verband met het bouwen van een vaste oeververbinding (brug) ?

Het schijnt dat men voorlopig van de autosnelweg zou afzien, alhoewel het eventueel daarom geen bedreiging voor het Veer zou zijn.

Waar zou eventueel deze brug komen, en welke zou de weg zijn die deze snelweg zou volgen en waarheen richting Berlare of Zele ?

Volgens zeggen onmiddellijk op het veer Appels-Berlare. De weg zou gaan bezijden het Scheldebroeck over Kamershoek-Bookhamers tussen Heikant en grondgebied Overmere naar E3 toe.

Zele heeft nog een „Potpolder” langsheen de Schelde. Kan deze polder nog nut hebben bij abnormale hoge waterstand, zoals die vroeger uiteindelijk diende ?

Verondersteld wordt dat deze polder water opspaarde voor de meersen, nu bij deze sterk vervuilde waters is overvloeiing schadelijk. Toch werden verschillende „Voorden” vernieuwd. Dat wijst toch op verder gebruik of de mogelijkheid daarvan ?

Het kan alleszins nut hebben vnl. voor Berlare-Oudegem-Schoonaarde. Vervuild water van weinig belang. Wanneer veel oppervlaktewater, dan gewoonlijk niet vuil.

DE PACIFICATIE VAN GENT

Na vier jaar burgeroorlog in de Nederlanden kwam op 8 november 1576 de Pacificatie van Gent tot stand. Willem van Oranje had toen Holland en Zeeland strategisch stevig in handen. Het calvinisme werd er opgedrongen door een kleine minderheid, die het bestuur van deze gewesten tot zich had getrokken. Alhoewel Oranje zich steeds voorstander had getoond van godsdienstvrijheid, bleek dit punt nochtans de grootste moeilijkheid te zijn bij de onderhandelingen. Zijn vooruitstrevende politiek van tolerantie druiste al te zeer in tegen de tijdsgeest.

De algemene Statenvergadering te Brussel was de andere partij. En dit geeft aan de Pacificatie al onmiddellijk een zwakke basis. De Staten van Brabant hadden immers de Staten-Generaal in vergadering samengeroepen, wat volkomen onwettelijk was, omdat alleen Filips II, als vorst van de Nederlanden het recht had dit te doen. De Staten van Brabant hadden in feite het beleid overgenomen na de dood van gouverneur Requesens. De koning talmde zoals naar gewoonte een hele tijd vooraleer een nieuwe landvoogd te benoemen. Zijn keuze viel ten slotte op Don Juan van Oostenrijk, de roemrijke overwinnaar van Lepante, waarvan de Nederlanders nu wisten dat hij in aantocht was. Voor de Staten-Generaal kwam het er vooral op aan zo snel mogelijk een einde te stellen aan de muiten van de Spaanse troepen die al geruime tijd geen soldij meer hadden gekregen. Dank zij de Pacificatie hoopten zij de vreemde troepen uit het land te laten terugtrekken.

Ondertussen had Oranje troepen naar Gent gestuurd op verzoek van een groep edelen, die bescherming vroegen van de stad tegen de muitende Spaanse troepen van het Spanjaardenkasteel. Deze stad was nu een uiterst geschikte plaats voor Oranje om er te gaan onderhandelen. Hij stelde dan ook Gent voor als onderhandelingsplaats. Hij zelf ging zich in Middelburg vestigen om het schouwspel van dichtbij te kunnen volgen. Elke partij stuurde negen onderhandelaars naar het stadhuis te Gent. Er kwam moeizaam een akkoord tot stand over het feit dat Don Juan slechts zou erkend worden als landvoogd indien hij beloofde de vreemde troepen het land uit te sturen. De regeling van de godsdienstkwestie stelde de onderhandelaars voor onoplosbare problemen. De Staten-Generaal eiste immers dat het katholicisme burgerrecht zou verkrijgen in Holland en Zeeland. De Calvinisten

echter wilden onder geen enkel beding hun greep lossen op het veroverde gebied. Na tien dagen onderhandelen werd op 28 oktober 1576 hierover een voorlopig akkoord bereikt: Holland en Zeeland bleven gereformeerd, maar in de andere gewesten mocht het katholicisme niet verdrukt worden. Men beloofde elkaar wederzijdse hulp bij het verdrijven van de muitende troepen. Eens dit doel bereikt zouden de Staten-Generaal in volle vrijheid overgaan tot een definitieve regeling van het godsdienstvraagstuk. Het vrije verkeer van personen en goederen werd in alle Zeventien Provinciën gewaarborgd. De Staten-Generaal te Brussel keurde dit akkoord goed, zodat op 8 november 1576 de akte door beide partijen op het stadhuis van Gent kon worden ondertekend.

Op grond van de Pacificatie kwamen nu vele protestantse ballingen naar Vlaanderen en Brabant terug en vormden overal strijdbare gemeenschappen. De katholiek gebleven steden van Holland en Zeeland werden door de Pacificatie gedreven zich bij het bewind van hun provincie aan te sluiten; de onderlinge overeenkomsten werden echter spoedig geschonden en het calvinisme werd er de enig toegelaten godsdienst.

Don Juan van zijn kant beloofde de Pacificatie te zullen eerbiedigen. Zijn houding bleek aanvankelijk zeer soepel. Hij stuurde de vreemde troepen inderdaad het land uit. Doch onder de fluwelen handschoen stak er een gebalde vuist. In de zomer van 1577 werden de vreemde troepen teruggeroepen en dan was het ook uit met de Pacificatie.

Op 28 oktober 1577 had te Gent een staatsgreep plaats. De Oranje-gezinde François van Kethulle, heer van Ryhove, nam er het bevel over. Er werd een revolutionair comité der XVIII mannen opgericht, naar het voorbeeld van Brussel. Onder het voorzitterschap van Oranje zelf werd het Gentse bestuur vernieuwd tot een instelling met hervormingsgezind overwicht. Vanaf mei 1578 was het stadsbestuur dan ook militant calvinistisch. Heel Vlaanderen kwam stilaan in de macht van de Calvinisten. Ryhove verdreef het Spaans garnizoen uit Dendermonde, waar Oranje geestdriftig onthaald werd op 15 januari 1578. Deze geestdrift zou echter afkoelen. Geleidelijk kwam het Land van Dendermonde onder het onverbidde bewind van de radicale Calvinisten terecht. Op 6 februari 1578 werden de parochies gedwongen alle gouden, zilveren en koperen voorwerpen in te leveren. In augustus werden te Zele de klokken uit de toren gehaald, om te Gent tot kanonnen te worden hergoten. Op 24

september werden de Zeelse wethouders uit hun ambt ontzet op bevel van de XVIII mannen van de stad Gent. In november 1578 werden de kerkelijke goederen aangeslagen. Op 12 maart 1579 werden op bevel van het bestuur van het Land van Dendermonde de kerken gesloten, de priesters verbannen en hun goederen verbeurd verklaard. Te Zele werd een calvinistische kerkgemeente gesticht door de gereformeerde predikanten Joannes Martini en Meester Paeschier Baes. Deze laatste was een uitgetreden karmeliet.

In 1584 verdreef Farnese, die ondertussen Don Juan had opgevolgd, de Calvinisten uit Dendermonde. De streek was nu vervallen tot de uiterste armoede. Het woord van Alva scheen werkelijkheid geworden: „De Zuidelijke Nederlanden zullen katholiek blijven, maar ten koste van hun economische bloei”. Uit dit alles blijkt dat de Pacificatie van Gent geen tastbare resultaten heeft gehad. Het was gewoon een episode uit de Burgeroorlog der Nederlanden.

P.L.

Bronnen :

M. Pirenne. Geschiedenis van België

Dr. J. Decavele. Eenheid en Scheiding in de Nederlanden 1555-1585

Rijksarchief Gent

Gachard. Correspondance de Philippe II

Fr. Michem. Zele en zijn geschiedenis

ZELE IN 1976

- 7, 8 feb. Viering van het 25-jarig bestaan van het Pius X-College
- 1 mrt De Kristelijke Bond van Gepensioneerden is 25 jaar jong.
- 3 mrt De Harmonie „Kunst Adelt” van Zele-Heikant wordt Koninklijke Maatschappij.
- 2 tot 11 apr. Lentekermis en jaarmarkt op 6 april.
- april Bezwaren en verzet tegen het Ontwerp-Gewestplan „Dendermonde”.
Protest tegen de aanleg van de A 11 : Wemmel-Zele E 3.
- 1 mei De invoering van de nieuwe wegcode brengt o.a. belangrijke wijzigingen mee met betrekking tot het parkeren in onze straten.
- 24 apr. Inzet van de viering van het 25-jarig bestaan van de R.M.S.
- 28 mei De laatste reizigerstrein stopt te Zele. Voor ongeveer 3 jaar rijden geen treinen meer op de lijn Dendermonde-Lokeren.
- 4 jul. Plechtige inzegening van de nieuwe parochiekerk van H. Hart-Durmen door Mgr Van Peteghem.

en... de lange hete zomer.

- 17 jul. tot 1 aug. Olympische spelen te Montréal : twee Zelenaars nemen er aan deel : wielrenner-liefhebber Dirk Heirweg en bokstrainer Jozef Van Driessche. Dit was geleden sinds 1952 toen turner Frederik De Waele er aan deelnam te Helsinki.
- 24, 25, 26 sept. Officiële opening en plechtige ingebruikname van het nieuw ziekenhuis voor chronische zieken van de C.O.O. in aanwezigheid van Mgr Van Peteghem en de Minister van Sociale Voorzorg Placide De Paepe.
- 1 tot 10 okt. Kermis en jaarmarkt op 5 okt.
- 2 okt. Openstelling van het gemeentelijk park „Centrum” (Hof Peeters).

- 3 okt. H.O.K. Tentoonstelling en demonstratie „Oude Beroepen” in de hovingen van het Huis Peeters.
- 10 okt. Gemeenteraadsverkiezingen met als uitslag : lijst 3 PVV : 4 zetels ; lijst 4 CVP : 9 zetels ; lijst 5 BSP : 2 zetels ; lijst 11 ZB : 10 zetels.
- 19 okt. Opening van het Zeelse Informatie- en Advies Centrum (Z.I.A.C.) Adres : Huis Peeters.
- 18 dec. Opluisteren van het kerstfeest voor de koninklijke familie op het paleis te Laken door het zangkoor „De Minnezangers”.

HET BEVOLKINGSCIJFER OP 31 DECEMBER 1975

<i>A. Opnemingen in het bevolkingsregister</i>	mannen	vrouwen
1. Belgen door geboorte	121	92
Belgen door vestiging	168	166
Vreemdelingen door geboorte	1	2
Vreemdelingen door vestiging	12	6
2. Opneming in het vreemdelingenregister		
door geboorte	14	14
door vestiging	82	60
totalen	398	340
<i>B. Afvoeringen van het bevolkingsregister</i>		
1. Belgen door overlijden	120	85
Belgen door vestiging	195	200
Vreemdelingen door overlijden	—	—
Vreemdelingen door vestiging	13	7
2. Afvoeringen uit het vreemdelingenregister		
door overlijden	—	—
door vestiging	102	51
totalen	430	343
Totaal van de opnemingen	398	340
Totaal van de afvoeringen	430	343
Verlies	32	3
Bevolkingscijfer op 31 december 1974	9585	9554
verlies	32	3
op 31 december 1975	9553	9551
Totaal van de bevolking op 31 december 1975 : 19.104.		

VAN DE HAK OP DE TAK (1)

Woongelegenhheid

Op 31 december 1975 werden er te Zele 6.042 woningen geteld. Daarvan werden er in de loop van het jaar 1975 99 nieuwe woningen voltooid, de verbouwingen niet inbegrepen.

In 1976 waren er 267 woningen nog in opbouw, eveneens zonder de verbouwingen.

Hoe staat het met het bouwjaar of de ouderdom der Zeelse woningen ? (2)

vóór 1919	1919/45	1946/61	1962/70	onbekend	TOTAAL
1.424	1.763	1.338	958	74	5.557

Van die 5.557 woningen worden er 3.199 betrokken door de eigenaar en 2.358 door een huurder.

In 1975 heeft men 12 bouwvallige huisjes gesloopt en werden er door de burgemeester nog 7 woningen bouwvallig verklaard.

Sinds 1960 tot 31.12.75 werden in totaal 166 krotwoningen ongezond erkend bij toepassing van art. 69 van de Huisvestingscode. Daaronder zijn er reeds 114 onder de slopingshamer verdwenen.

Telefoon

Na de oorlog 1914-18 telde men te Zele 225 aansluitingen op het telefoonnet. Bij drukker Odilon Bracke werd de eerste telefoon te Zele aangesloten. Hij kreeg nr 1, dit werd later 44 001 en tenslotte 44 40 01. In 1945 bedroeg het aantal: 555 aansluitingen. Bij de volkstelling in 1970 lagen de cijfers als volgt: 5.557 woningen met 1.163 telefoonaansluitingen, gemiddeld nagenoeg 1 op 5 huizen. Dit wil i.a.w. zeggen dat 4.394 woningen niet verbonden zijn aan het telefoonnet. Door de vooruitgang en de welstand zijn de aansluitingen op het telefoonnet er vlugger op vooruitgegaan dan de aangroei der woningen.

---

(1) gegevens geput uit het gemeentelijk jaarverslag 1975.

(2) Nationaal Instituut voor de Statistiek: Woningtelling op 31.12.1970.

TV-Distributie

Tot 31 december 1975 werd in onze gemeente 72.364 m. distributienet geplaatst, waarvan het net thans volledig in dienst is. Van de 1.398 aanvragen om aansluiting zijn er reeds 1.199 in dienst.

Land- en Tuinbouw

De totaal betaalde oppervlakte volgens de telling van 15 mei 1975 bedroeg 1.864 ha 95a, hetzij een vermeerdering van 3 ha 48 a tegenover 1974.

Enkele vergelijkende cijfers :

	1965	1970	1975
beteelde opp.	2023 ha 44 a	1918 ha 02 a	1864 ha 95 a
weiden en grasland	1969 ha	1275 ha	1255 ha
melkkoeien	2651 stuks	2501 stuks	2520 stuks
graangewassen	501 ha	323 ha	299 ha

Onderwijs

In Zele zijn er 9 kleuter- en 12 lagere scholen gevestigd met een totale bevolking van 3.166 kinderen. In de middelbare scholen studeren er 1.097 leerlingen. Dit geeft een totaal voor het schooljaar 1975-76 van 4.263 Zeelse kinderen die in eigen gemeente onderwijs genieten.

Industrie

In de Industriezone „Station” zijn 41 bedrijven gevestigd, aangevuld met 3 firma's waarmee een definitief akkoord tot vestiging werd gesloten.

De tewerkstelling per 31 december 1975 bedroeg 2.669 arbeidsplaatsen wat een vermindering is van 91 tegenover 1974. In de Industriezone „Station” zijn natuurlijk inbegrepen de grote bedrijven NV Van der Eecken, NV Phormium en NV Goossens Gebr. Voor deze drie bedrijven samen is de tewerkstelling reeds 1479.

In totaal zijn er ongeveer 48 bedrijven gevestigd buiten hogergenoemde Industriezone. Ook hier is er een vermindering van tewerkstelling : 1500 in 1975 tegenover 1601 in 1974.

Etienne Quintijn

VAN HERBERGEN, BIER EN UITHANGBORDEN

Oorspronkelijk is een herberg een plaats waar men vreemdelingen huisvest of waar drank wordt gebruikt. Herbergzaam beduidt gastvrij.

Reeds ten tijde van de Romeinen vonden boden of soldaten, beambten of handelaars nachtverblijf langs de fameuze heirbanen. Men noemde ze stationes, pleisterplaatsen, herbergen of afspanningen. Zo'n herberg bezat opslagplaatsen voor mondvoorraad en veevoeder en ook stallen met wisselpaarden. Staatsbedienden die te paard reisden konden er zelfs hun vermoeid rijdier tegen een vers uitwisselen. Ook in het evangelie maakt men gewag van herbergen. In het mooie kerstverhaal wordt er verteld dat het Kind in een grot even buiten Bethlehem werd geboren omdat er geen plaats meer was in de herberg...

Veelal ontstonden er dorpen en zelfs steden rond de eerste herbergen waar de mensen zich kwamen vestigen. Zo maakt men in onze gewesten gewag over het ontstaan van Kortrijk, Wervik e.a. Ook de latere reizigers te voet, te paard, per koets of met de wagen vonden onderdak en huisvesting in een al dan niet comfortabele herberg. Onze hotels zijn bijgevolg de moderne opvolgers van de herbergen.

Het oorspronkelijke „koffiehuis” schijnt reeds heel vroeg in Mekka bestaan te hebben. Deze huizen dienden uiteraard om koffie te schenken. De bedevaarders zaten te praten, te zingen en begonnen te dansen, zodanig dat deze soort van samenkomsten als storend werden beschouwd en naderhand verboden werden. Het koffiehuis is via Egypte en Turkije in de 17e eeuw overgewaaid naar onze streken. Voor ons, West-Europeanen, waren deze huizen biezonder gekend in de buurt van de havens waar men scheepsberichten kon opvangen of uitwisselen.

Na de Tweede Wereldoorlog verdween stilaan uit de volksmond de klassieke benaming herberg, estaminet of afspanning. Algemeen sprak men reeds over een café maar dan niet in de betekenis van een koffiehuis. Een café-chantant was dan een andere soort van instelling uiteraard bekend om zijn zang- en muzikale uitvoeringen. We zouden kunnen stellen dat deze soort cafeetjes de voorlopers waren van onze eigentijdse, meer luidruchtige diskoteken.

In eten en drinken moet een Vlaming voor niemand blozen. Dat

was vroeger niet en dat is nu nog niet het geval. Ook bij de Zelenaar is die trend waar te nemen. Onze voorouders hielden van jacht en visvangst maar waren tevens „herberg”zaam. Ten tijde van Julius Caesar waren zij reeds overbekend om hun gerstebier en.. als bierdrinkers zijn zij dat gebleven.

Buiten het traditionele vocht heeft de „jeneverkwaal” destijds veel onheil gesticht in de arbeidersgezinnen, die het zeker niet te breed hadden. Rond de laatste eeuwwisseling bracht de zgn. „plaag der dorpen” enorm veel miserie en ellende in deze gezinnen. Toen de wet op het alcoholgebruik, de zgn Wet Van de Velde, het schenken van jenever in de herbergen verbood, wisten zowel de verslaafde broeders van de natte gemeente als de herbergiers daar wel raad mee. Gemoedelijk ledigden zij hun „druppels” in de keuken, meestal nog gezellig gezeten rond een warme Leuvense stoof... En naar men zegde zat de jeneverfles veelal verstopt in de wieg waar 't kind in lag... In de dorpen werd veel „klaren” geschonken en vooral na de hoogmis bleek de drink-dichtheid het grootst.

Vóór W.O. I waren er te Zele, zoals trouwens overal, veel alcoholisten. In onze gemeente werkten niet minder dan tien brouwerijen en één jeneverstokerij. Wellicht om deze reden was het bierverbruik en het aantal herbergen zó hoog. De „Zeelse klaren” van de Stokerij Rubbens — gesticht in 1817 — was overbekend en werd veel gedronken. Nochtans woedde de jeneverplaag bij ons niet zo fel als in veel andere dorpen: Het bier deed hier de rest.

In de strijd tegen het verwoestend alcoholisme dat langs om meer grotere vormen begon aan te nemen, ijverde Edmond Rubbens reeds geruime tijd in de rangen der drankbestrijders aan de Leuvense universiteit. In de Vlaamse Kring „Amicitia” leverde hij nuttig werk. Diezelfde aktie wilde hij ook te Zele voeren nadat hij plaatselijk de toestand had bestudeerd. Hij kwam einde 1913 tot de bevinding dat er in zijn geboortedorp niet minder dan 503 herbergen waren, verhoogd met 112 winkels waar ook drank geschonken werd, en dit op een bevolking van nagenoeg 13.000. Een vereniging van geheelonthouders zag het daglicht.

De volkse benaming „estaminet” vindt naar 't schijnt zijn oorsprong uit het Spaanse Tijdvak. Toen de Spaanse soldaten of huurlingen amusement zochten in de herbergen vroegen zij in het Catalaans „es ta minettos?” wat ongeveer wil zeggen „zijn er hier meisjes?”. Deze term bleef zo ingeburgerd dat de meeste herbergiers gewoonweg Estaminet als benaming in hun

uithangbord gebruikten. In de volksmond heette dat „op stam-
nee gaan”. Deze naam blijkt nagenoeg totaal verdwenen te zijn,
zowel in de volkstaal als op de uithangborden. Hier en daar kan
men nog in een oude muurschildering de naam terugvinden van
de herberg met de vermelding Estaminet.

Ook „Afspanning” was een veel terugkerende uitnodiging om
halt te houden en even te verpozen, de paarden te laten drinken
of de voederzak boven te halen. De dieren bond men vast aan
een horizontale metalen staaf op standers of bij middel van
ringen of haken in de muur van de herberg. Deze laatste zijn
o.a. nog zichtbaar aan de (gesloten) herberg „Den Anker” te
Zelee-Dijk. Op vele plaatsen kon men lange tijd deze hechtpunten
nog merken. De standers waren te zien aan de herberg „Half-
weg” op de hoek van de Lokeren- en Durmenbaan. Met de
verbouwing is alles verdwenen. Men zegde destijds dat de
paarden spontaan halt hielden aan hun gewone afspanning...,
precies of de voerman niet altijd die bedoeling had!

De Zeelse brouwerijen.

In 1846 telde men negen brouwerijen welke 22 arbeiders tewerk-
stelden en 5.700 hl bier produceerden.

Ten jare 1880 was de produktie van het bier nagenoeg vervijf-
voudigd met 30.244 hl. De negen brouwerijen werkten toen met
36 werklieden (1).

De brouwerijen van Zelee, tien in aantal, stortten in het jaar
1910 735.825 kg. De voornaamste grondstof van het „gerstenat”,
benevens water is wel uiteraard gerst. Dit graangewas dient eerst
in de mouterij te kiemen en te drogen om alzo als mout gebruikt
te worden. Na het pletten van het mout wordt het klaar gezet
om „te storten” in de brouwkuip. Deze bloem dienend voor één
brouwsel, noemde men een storting.

Voor ieder brouwsel diende de brouwer een aangifte te doen
aan de Staat en was hij een belasting of „accijnzen” verschul-
digd. Genoemde belasting werd berekend op het aantal kilo's
graangewas dat per storting gebruikt werd en die voorafgaan-
delijk diende betaald te worden.

Het jaar 1913. Tien brouwerijen — allen familiebedrijven —
zorgden voor Zelee en omliggende voor de nodige biervoorraad.

---

(1) „Zelee en zijn geschiedenis” door Frans Michem.

In weinig streken van het land waren er zoveel brouwerijen als te Zele.

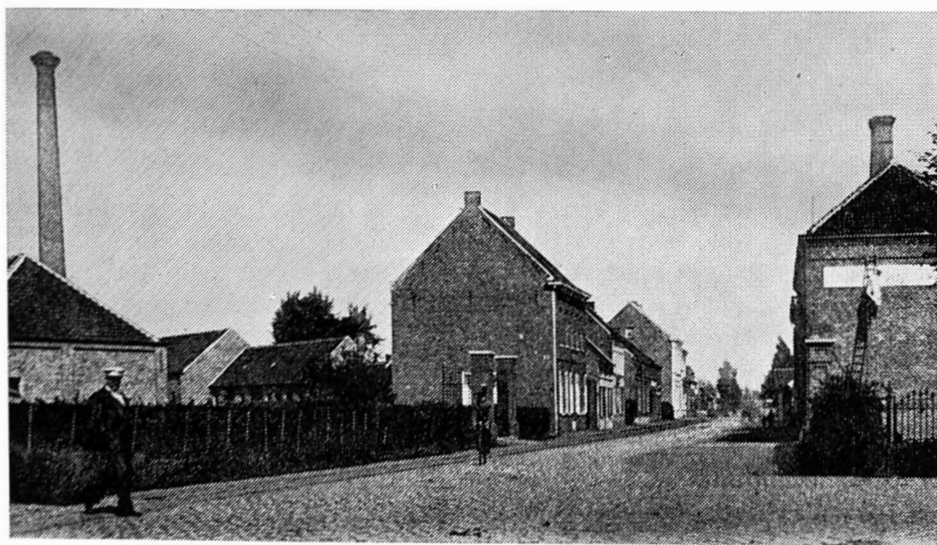
In de Langemuntstraat — die ongetwijfeld de naam Brouwerijstraat zou verdienen — werkten vier brouwerijen :

1. de brouwerij van de familie Meeus-Bosteels (Cesar Meeus, burgemeester). De halfverdiepte kelders, typisch voor het Zeelse bier bestaan nog. Met W.O. I stopte de brouwerij haar bedrijvigheid.

2. brouwerij De Bus (1905), voorheen brouwerij Geldof. In de nog bestaande gebouwen vooral van de mouterij is de depot Jos. De Bus gevestigd. De eigen produktie van het bier eindigde in 1933.

3. brouwerij Prosper Burm-Janssens. Momenteel is de bierhandel Fr. Bontinck ondergebracht in de verbouwde lokalen waarvan binnenhof met restanten van gebouwen nog bestaan.

4. de voornaamste brouwerij was deze van de familie Van Damme, afkomstig uit Lokeren, overgenomen van Louis De Smedt en voorheen van Mathilde Roels. De belangrijkheid van een brouwerij werd wel eens geschat volgens het aantal paarden dat ze

STATIESTRAAT... in feite de Lokerenbaan, met links de brouwerij Temmerman-De Smet Jozef (nu het slachthuis), en rechts deze van Jozef De Smet na de splitsing van hun gemeenschappelijke zaak. Verz. E.Q.

er op na hielden. Deze brouwerij bleef bekend onder de benaming van Mathilde Roels en was vooral vermaard voor de „Zeelschen Ouden”. Ze bezat zelfs twaalf paarden waarvan er afwisselend twee en twee op Antwerpen voerden.

De lange dagtocht naar het Schipperskwartier te Antwerpen waar in de herbergen en kroegen „Zeelsch oud bier” te verkrijgen was — ook van andere Zeelse brouwerijen — scheen slechts een routinezaak in die tijd. Toch bleek de ontschepping op de overzetboot van St Anneken steeds een evenement te zijn.

Van deze brouwerij schiet slechts weinig meer over. Behalve het oude huis van Mathilde Roels, bewoond door de gebroeders André en Gilbert Van Langenhove is nog een magazijn, gebruikt door Marcel Laget, overgeschoten, dat destijds deel uitmaakte van de mouterij. Na andere activiteiten is momenteel de transport- en bierhandel Van Langenhove gevestigd in ruime hangars. De nieuwe villa rechtover de brouwerij gebouwd door Louis De Smedt werd laatst bewoond door Robert Goossens. In de Lange-muntstraat bleven hijgevolg drie bierhandels gevestigd in de destijds werkende brouwerijen.

5. In de Tuitenstraat bemerkt men nog de gebouwen van de brouwerij Jozef Rodriguez, eveneens inactief geworden na 1918.

6. brouwerij De Potter op de Kouter. Boven de nog bestaande inrijpoort is de benaming nog voldoende zichtbaar.

7 - 8. Aan de Lokerenbaan kende men op de plaats waar zich nu het slachthuis bevindt, de brouwerij Temmerman-De Smet Jozef. Daarna werd de zaak gesplitst en werd aan de overkant van de straat de brouwerij Jozef De Smet opgericht waarvan de gebouwen nog gedeeltelijk bestaan. Bemerkt de grote keldervenster.

9. In het Zandbergkwartier kende men eveneens twee bloeiende brouwerijen. De brouwerij Louis Rosseels, overgenomen van de familie De Smedt was een esthetisch en symmetrisch gebouwenkompleks waarvan de werking op de binnenkoer langs de straatkant kon waargenomen worden. Deze gebouwen bleven nog volledig in takt. Ook hier werd van hoge naar lage gisting overgeschakeld. De produktie van het bier stopte einde 1952.

10. Tenslotte was de brouwerij Landuyt, later Jean en Marcel Amelot, op het Zandbergplein een intens bedrijf en waarschijnlijk in belangrijkheid te rangschikken op de tweede plaats. Onder de familie Amelot werden vóór W.O. II nog nieuwe gebouwen opgericht welke momenteel gesloopt worden. Landuytens bier als „Zeelschen Ouden” was overbekend en vooral in die buurt bijna uitsluitend geperd. De brouwerij Amelot had de eer de laatste

werkende brouwerij van Zele te zijn. Haar aktiviteit eindigde op 31 december 1967.

Het Zeelse bier was van hoge gisting, smakelijk en bijzonder gewaardeerd in de streek maar ook daar buiten. De brouwerijen bezaten een grote hoeveelheid bier in voorraad in de zgn. staanders. Deze voorraad bier diende vooral om te versnijden of te mengen wat aldus een fijnere smaak aan het jong bier gaf.

Na de eerste wereldoorlog werd in de meeste nog bestaande brouwerijen van hoge naar lage gisting overgeschakeld. Eén der redenen waarbij het verdwijnen van de meeste brouwerijen in de hand werden gewerkt was het opeisen van koper door de Duitse bezetter. Noodzakelijke gedeelten van de brouwerij werden hierdoor ontmanteld. Het duurde een hele tijd na de oorlog vooraleer sommige bedrijven hersteld werden. De meesten startten niet meer met de wederopbouw en staakten alle bedrijvigheid.

Maar ook de enorme konkurentie van de grote brouwerijen Wielemans en Van den Heuvel uit Brussel, Chevalier Marin en Lamot uit Mechelen en Artois uit Leuven die intussen de fameuze „bock” lanceerden, waren voor de kleinere familiebedrijven een doodsteek. Dit bier van lage gisting — zeer gegeerd — werd volgens hetzelfde systeem gebrouwd zoals de „pils”. Deze methode werd voor het eerst toegepast in de Tsjechoslovaakse stad Pilsen. Het is een sterk gehopt en dus bitter bier, van lichte kleur vooral te danken aan de bleke mout die gebruikt wordt. De „dort” oorspronkelijk uit Dortmund, heeft een meer zoete moutsmaak en is minder sterk gehopt. Het „Munchen bier” heeft een goede, licht gebrande moutsmaak. Een „export” — ook stilaan uit de volksmond verdwenen — was een verbeterd bier bestemd voor de uitvoer, voor de export...

Herbergen

Zoals elders in het land waren de drankgelegenheden vooral vóór de Eerste Wereldoorlog te Zele vrij talrijk. Ongetwijfeld is het aantal plaatselijke brouwerijen daar niet vreemd aan. Maar ook de nijpende woongelegenheden speelde een doorslaggevende rol. Kwestie van een huis te huren. Men nam er de herberg maar bij, wat meteen aan de vrouw een welgekomen bijverdienste opleverde. Men zegde wel eens dat de kinderen door de klanten gekweekt werden...

Het ontspanningsleven was nagenoeg uitsluitend geconcentreerd

rond de herbergen op de wijk. Veel verder trokken de meeste mensen niet. De herbergspelen bloeiden ten volle, zoals het kegelspel, het boogschieten op staande en liggende wip, het karabijnschieten, de blaaspijpschieting, het pierbollen en het bolspel op een al dan niet overdekte bolbaan. Nagenoeg in elke straat was er een bolbaan ; in de Langemuntstraat alleen telden wij drie bolbanen.

Na de oorlog verdwenen de meeste oude amusementsspelen. Sommige spelen hielden nog enigszins stand o.a. het bolspel en de wipschieting doch de meeste moesten de plaats ruimen voor de meer moderne vormen van ontspanning, zoals de diverse kaartspelen, het duivenspel, kaatsen en de opkomende sporten wielrennen en voetbal. Daar waar het bolspel met de laatste overdekte baan van Petrus Van Wichelen in de Langemuntstraat en deze van Coppieters in de Roskotstraat verdwenen is, blijft de wipschieting — van oudsher druk beoefend — nog in stand op een paar plaatsen in de gemeente.

Volgende tabel (2) bewijst ten volle de evolutie van het aantal herbergen welke zich in een periode van ruim honderd jaar in Zele bevonden.

1800	1829	1855	1866	1888	1900	1913
34	47	133	156	242	349	514

De langzame ontwikkeling tot 1866 zette zich rond 1888 bepaald door om vóór W.O. I een ongekend hoog aantal van 514 te bereiken. Stel je voor dat er toen in Zele op elke zes huizen... één herberg was ! Of nog sterker uitgedrukt : één herberg voor 28 inwoners ! Het nationaal gemiddelde bleek in onze gemeente ernstig verkracht.

Veruit de meeste estaminets waren rond het centrum van het dorp gevestigd ; de lijn van Kouter, Dorp, Zandberg. Men telde er 227. Ook in de drie voornaamste wijken vonden de bewoners hun ontspanning en hun pintjes in de typische buurtherbergen. Heikant en Bos telde 52 herbergen ; in Huivelde-Hansevelde waren er 36 terwijl de kleinere wijk Durmen het dichtste gemiddelde kende met een aantal van 35 herbergen.

Het zou zeker een onbegonnen werk zijn een bloemlezing te houden uit de bonte wereld van de uithangborden der reeds verdwenen herbergen. Wij laten ons evenwel verleiden om een reeks herbergen

(2) "Zele en zijn geschiedenis" door Frans Michem.

op te sommen waarvan én de herberg én de benaming zijn verdwenen. Deze beperkte opsomming is slechts een greep en uiteraard erg onvolledig.

STATIESTRAAT : „In Rubbens, Hotel-Restaurant” ; „In de Wachtzaal”.

LOKERENBAAN : „De Vrede” lokaal handbooggilde bij Frans Van Wezepoel (1909) ; „Het Vaderland”.

DE DECKERSTRAAT : „'t Kelderken” ; „Het Kasteelken” bij Hypoliet Merckx.

DORP : „Gemeentehuis - Estaminet” ; „De Swaen” ; „Onder de Toren” tegenover de toren ; „Onder de Toren” nu verbouwd voor Juvenes ; „De Balans” Tramstatie-Restaurant ; „De Fontein” - Huurhouderij bij Basiel De Wilde, tegenover de kerkdeur ; „De Grootte Kroon”.

ZWAANSTRAAT : „De Senaat”.

PLEZANTSTRAAT : (Dr. A. Rubbensstraat) : „Café de l'Yser”

DORPPLAATS. Met de Tramstatie "De Balans" Restaurant (voorheen "La Balance" -- Hotel-Restaurant) bij Emiel Van Uytfanghe-Burm. Verder op de Kattenbriel nog zichtbaar "De Beurs" bij Petrus De Wilde, suikerbakker en "De Grootte Kroon", herberg afspanning-lokaal Davidsfonds en Harmonie, tevens kuiperij. Deze centraal gelegen herberg werd bewoond door Doorken Baeyens en de "meskens" Baeyens en later door de fam. Leon Van den Abbeele. Op de hoek woonde Jules Van den Abbeele, drukkerij. Het was het bureel van de veloclub "Schelde en Durme". Verz. E.Q.

KLOOSTERSTRAAT (Kattenbriel) : „De Beurs” bij Petrus De Wilde ; „Nova”.

DENDERMONDEBAAN : „In de Wip” ; „’t Mestputje”

RINKHOUT : „De Nachtegaal” (met bolbaan).

LANGEMUNTSTRAAT : „Het Zonneken” bij Adolf Kesteleyn (met bolbaan).

MOERSTRAAT : „De Brandwacht” ; „In den Dieperik”.

KOUTERSTRAAT : „De Zwaluw” bij P. Geerinck-Prins (hoek K. Haegensstraat) ; „D’Eendracht”, hoek Lange Akker, nu bureel NV Goossens ; „Café Sportwereld”, hoek Wagenstraat.

Langs de HEIRBAAN, in het veld : „’t Kasteelken” in de buurt van Sooi Smet.

Kruispunt WATERSTRAAT-NEEREINDESTRAAT : de „Vierwies”.

CESAR MEEUSSTRAAT : „Het Rood Gordijntje”, „Tramstatie”

HEIKANTBAAN : „Het Villaken”.

GENTSE STEENWEG : „De Nieuwe Wandeling”.

CESAR MEEUSSTRAAT, de herberg met puntgevel "Tramstatie" Estaminet bij Bazel De Bondt rond de jaren 1920. Op het uithangbord van de tram-maatschappij : Zele-Langemunt, arret op aanvraag. Verz. E.Q.

Ten tijde dat Zele-Dijk nog een economische slagader betekende, gelegen aan een betrekkelijk drukke loskaai, waren er 14 herbergen op deze bloeiende wijk. We vernoemen: „St. Antonius”, „De Steenkaai”, „De Stoomboot”, „De Otter”, „Den Anker”, „De Schelde”, „Het Scheepken”, „'t Schipke”, „De Congo”, „De Engel”, „De Schabbe”, „De Beerschuit”, „De Telegraaf” „Het Schippershuis”.

Enkel „'t Schipke” is nog overgebleven... En als uniek feit kunnen we vermelden dat de herbergierster nog steeds dezelfde is als vóór de Eerste Wereldoorlog. Inderdaad Odile Van Assel deed op 5 maart 1914 haar intrede in „'t Schipke”. Als 90-jarige staat ze nog even vriendelijk achter de tapkast, nu 63 jaar later. Ze zal ongetwijfeld één der oudste herbergiersters zijn van 't land. Op zaterdag 1 februari 1975 werd Wed. Temmerman-Van Assel, tergelegenheid van haar diamanten jubileum gehuldigd door de vertegenwoordigers van de brouwerij, de concessiehouder en het gemeentebestuur.

Vermeldenswaardig is het interieur van haar café met een buffet dat aan de goede oude tijd doet denken. Ook in de herberg „In de Nieuwe Kaei” bij Louis De Keyser, in de Hoekstraat, troffen we een zeer originele tapkast en buffet aan. Door de grenskorrekities tussen Lokeren en Zele behoort genoemde herberg vanaf 1 januari 1977 tot het Zeelse grondgebied, doch... 't was op deze datum dat De Keyser zijn activiteiten stop zette.

Misschien interessant om voor de wijk Durmen de klok eens 60 jaar achteruit te draaien en even stil te staan bij een gedetailleerde situering (3) van de toenmalige herbergen.

DURMEN VOOR DE EERSTE WERELDOORLOG

Ongeveer 42 herbergen zouden vóór W.O. I in de meest noordelijke wijk van de gemeente bestaan hebben. Hiervan bestaan er nog 11 welke inmiddels aangevuld werden met 2 naderhand gebouwde café's. Zowat 30 drankhuizen zijn ofwel totaal verdwenen door afbraak of verbouwd als burgershuizen.

Vooreerst geven wij een opsomming van de herbergen welke verdwenen zijn. Om ze beter te lokaliseren citeren wij vooraf de bewoners van de huidige burgershuizen.

---

(3) Met dank aan Julien Van Driessche en Jozef Heirman voor hun gewaardeerde medewerking en hun onmisbare inlichtingen.

Durmen (grote baan)

- Naast het huis van Pol Veranneman : herberg uitgebaat door de fam. Petrus Roosenboom-Raëndonck. Men kon er elke zondag een telloor mosselen met een boterham eten voor 5 cent. Deze herberg is sinds lang afgebroken.
- Durmen 64 fam. Roger Van Laere : herberg gehouden door Paulus Van Haver ; ouderlijk huis van Maurice Van Haver. Deze herberg was achteraan op het hof gelegen met vooraan een overdekte bolbaan. Later uitgebaat door de fam. Alf. Van Winckel, het gekende voermansbedrijf en daarna afgebroken. De nieuwe café langs de straat werd uitgebaat door Jozef Vercauteren ; Cesar Roosenboom-De Loose en vervolgens als winkel en burgershuis voortbestemd.
- Durmen 56 : café gehouden door Alfons De Keyser-Hulders ; later textiel- en verfwarenwinkel van de gez. De Keyser ; van de fam. Leonard Bogaert-De Keyser en nadien coiffeursalon van mevr. Van Driessche-Vehent.
- Durmen 68 Henry Vaerewijk-Van Eetvelde : achtereenvolgens bewoond door Joannes Suy-Landuyt, door de fam. Ad. Vermeire-Rooms, Marcel Méchant-Rooms, Henri Van Brempt-Van Winckel, Pierre De Bock-De Schutter en Jozef Vercauteren-Verbeken.
- Durmen 76 mevr. Famaey-Pensaert : café gehouden door de fam. Alf. Famaey-Van Haver. In de aangebouwde zaal hadden toneelopvoeringen en bals plaats.
- Fierens Edgard-Boon : met als uitbater : Johannes Van Lokeren-Leonie Picqueur. Gust. Boon-Van Lokeren hielden geen café meer.
- Durmen 102 Karel Verdonck-Roosenboom : Café „'t Gemeentehuis" werd gehouden door de fam. Clement Van Driessche-Van de Wielle ; door de fam. Van Eetvelde-Haentjens, door Marinus Vercammen-Laureys ; door Pr. Tercken, grafmaker en schrijnwerker en door M. Roosenboom-Hofman.
- Durmen 108 Gilbert De Mets : café gehouden door de fam. Michel Landuyt-De Bock, met winkel en kolenhandel, daarna door de fam. Gilbert De Mets-Landuyt.
- Durmen 110 Willy Arbijn-Hofman : herberg uitgebaat door de fam. Cesar Bogaert. Ouderlijk huis van kunstschilder André Bogaert. Vervolgens door de fam. Michel Van Kerckhove-Meskens. Ook hier was er een bolbaan met een klein zaaltje waar bals werden gehouden.

DURMEN: op deze oude prentkaart van vóór 1914 bemerken we minstens acht herbergen rond de kerk met de plaatselijke bevolking die voor de gelegenheid massaal poseerde. Verz. E.Q.

- Michel Temmerman : café gehouden door de fam. Theofiel Aerts-Martens (de schaapherder) en nadien door de fam. Emiel Stevelinck. Vervolgens coiffeursalon van Raymond Smet.
- Rosseels Jozef : Café „De Leeuw van Vlaanderen” werd uitgebaat door de fam. Adriaan Malschaert — was vroeger ook een bakkerij — en later door de gez. Malschaert.
- Durmen 130, Gerrit Peelman : herberg en bakkerij van de fam. Petrus Peelman. Enkel de bakkerij werd door Maurice Peelman voortgezet.
- André Elegeert : herberg „De Keet” met blokmakerij, een betrekkelijk groot bedrijf waar 10 knechten te werk gesteld werden, gehouden door de fam. Alfred Van Eetvelde-Haentjens en nadien door Aloïs Ost-Bogaert.
- Sylvie Van Winckel : herberg met vlashandel van de fam. Louis Thoen, overgenomen door de fam. Leonard Van Puyenbroeck-Lauwaert. Brand vernielde het bedrijf.
- Stevelinck Martha : drankhuis gehouden door de fam. Van Haute Mathilde.
- Durmen 127, Julien Vehent : gehouden door de fam. Isidoor Méchant-Vermeir, eveneens vlashandel.
- Vercauteren Jozef : uitgebaat door de fam. Emiel De Loose en vervolgens door de fam. Frans Van Winckel-De Loose. Voermansbedrijf samen met zijn broer Alfons. Vervoer van bomen met de „mallejan”.
- Callaert Achiël : herberg gehouden in het straatje „Het Negenende” en uitgebaat door de fam. Temmerman-D’Hondt.
- Bewoond door een Turkse familie : café en vlashandel gehouden door de fam. Polydoor De Wilde en daarna door de fam. Van Malderen (ook schrijnwerkerij). Later café en coiffeursalon van Em. Malschaert-Van Hecke.
- Gebroeders Vercauteren : café geopend rond de jaren 1944 door de fam. M. Van Uytfaank-Van Lembergen, vervolgens door de fam. Dubois-Verlaeckt, door mevr. Amandine De De Coninck en door mevr. Irma Ruys.

AD. VAN DER MOERENSTRAAT

In het zo geheten Patattenstraatje waren er 3 herbergen.

- Willy Van Laere-Cooreman : uitgebaat door de fam. Casimir Van Laere. Ouderlijk huis van nijveraer Alfons Van Laere († 1976).

- Bewoond door René De Beule : herberg van de fam. Francis De Backer, van de fam. Theofiel Hofman en tenslotte van de fam. Frans De Beule, die van aan de loskaai in de Donkerputstraat overkwam.
- Emiel Van Driessche : herberg gehouden door Mathilde Verstraeten, later door Raymond Rooms-Cornu en tenslotte door de fam. De Backer Petrus.

DONKERPUTSTRAAT

- Aloïs Van den Bossche : herberg van de fam. Pauline Verstuift.
- Raoul Thiebaut : herberg „Den Ouden Bosch” gehouden door de fam. Hypoliet Van Eetvelde en later door de fam. Kamiel Van Hese en fam. J. De Vijlder-Van Hese.
- Aan de oever van de Durme : herberg uitgebaat door de fam. Windey die naar Dendermonde uitweek (de gekende lederwaren-groothandel). Kreeg later als herbergier de fam. Frans De Beule. Deze herberg stond aan de loskaai (bakstenen, kalk, beerkaai) en was tevens het centrum van de befaamde katuitfeesten van Durmen-kermis. Na de overstroming van 1936 was het huis onbewoonbaar geworden.
- Bewoond door René Van Driessche-Van Hese : herberg gehouden door de fam. Daniel Van Damme en nadien door de fam. Van Damme-Van Hese.

SCHOOLSTRAAT

- Fam. Alex De Backer : café gehouden door de fam. Armand Fierens-Vergeylen, later door Paul Staelens-Vergeylen en door de fam. Ferdinand Coppieters.
- Onbewoond huis : herberg aan de loskaai van de Durme en uitgebaat door de fam. Victor Suy-Van Haute. Laatst bewoond door de fam. Ketels.
- Verdwenen café, volledig in hout opgetrokken, genaamd „Villa de la Durme” : uitgebaat door de fam. Benoit Vercauteren. Deze herberg stond midden in de huidige meersen, links van de loskaai waar eveneens stenen, kolen en beer gelost werden.

De 13 nog bestaande cafés bevinden zich alle langs de grote baan zodat alle herbergen uit de Durmense zijstraten verdwenen zijn. Ook voor deze herbergen de oorsprong en hun uitbaters sinds 1914.

- „Willem Tell” schutterslokaal, uitgebaat door de fam. Anton Weermann : oorspronkelijk gehouden door de fam. Theofiel Verstraeten, later door Edmond Steels-Verstraeten, de fam. Marcel Méchant-Rooms en Jozef Vercauteren-Verbeken.
- „Century” bij Et. Van Goethem-Van Daele : achtereenvolgens bewoond door de fam. Edward Steeman-Van Eetvelde, fam. Arthur Steeman-Rodriguez, Jules Elegeert-Van Goethem en de fam. Georges De Grootte.
- „Café Lokeren” bij Romain Callaert : destijds uitgebaat door de fam. Kamiel De Vijlder-De Backer en dochter Delina.
- „Café Anita” uitgebaat door Carine Mortier : destijds gehouden door de fam. Petrus Roosenboom-Raemdonck later door de fam. Michel Callaert-Roosenboom, wed. Callaert en wed. Malschaert en door Anita Malschaert.
- „Café Edelweis” bij Rudy Van Lancker : vroeger gehouden door de fam. Arthur Elegeert-Octavie De Vijlder en later door John Coyle-Van Eetvelde.
- „Bij den Engelsman” uitgebaat door John Coyle, lokaal van de voetbalklub Durmen United. Destijds het lokaal van FC Durmen, afdeling van FC Scela en als zelfstandige klub in de K.V.S. Eertijds gehouden door de fam. Cesar Malschaert-De Rijcke, later door de fam. Alfons Lauwaert-Malschaert. Bakkerij en bolbaan.
- „Onder den Toren” bij Petrus Cooreman : achtereenvolgens uitgebaat door de fam. Petrus Hulders (ouderlijk huis van onderwijzeres Rachel Hulders), door de fam. Pelagie De Vos (met beenhouwerij), door Leon Saey, door Petrus Roosenboom-Didier en tenslotte door Achiel Fierens-Roosenboom. Deze herberg werd erg beschadigd door een Duitse bom welke midden de straat viel op zondag 19 mei 1940, in de namiddag.
- „Café De Roos” bij Paul De Craene, lokaal van de wielertoeristen WTC Durmevrienden en van de supportersklub van K. FC Eendracht Zele. Destijds gehouden door Petrus Cornu-De Maesschalck, door de fam. Charel Roosenboom, door de fam. Polydoor Van Lokeren-Roosenboom en later door Frans De Cock-Van Lokeren.
- „In Durmen” bij Pierre Elegeert: vroeger uitgebaat door de

fam. Benoit De Wilde, later door de fam. Prosper Elegeert-De Wilde. Was toen ook een bakkerij.

- Zonder uiterlijke benaming, docht genaamd „De Uilen” bij Gustaaf Wauters. Gebouwd in de veertiger jaren. Eerst gehouden door de fam. René De Beule-De Backer en vervolgens door de fam. Desiré Goossens-Van Winckel, door de fam. Schram en door de fam. Frans De Loose. Is nu het schutterslokaal van „De Uilen” en het lokaal van de gelijknamige voetbalklub.
- Café zonder benaming, bij wed. Jules Boeykens-Quintelier. Eerst gehouden door de smid Arthur Boeykens-Persiaux en opgevolgd door zijn zoon Jules, eveneens smid.
- „In de Handbal” bij Willy Hofman : gebouwd rond de jaren 1930 en gehouden door de fam. Coens-De Backer, Hippoliet De Backer (kleermaker), fam. Achiël Hofman-Van Hoey, fam. René De Beule-De Backer, Emiel Van der Sijpt-Ongena, Albert Van Eetvelde-Permentier (Bij Jan), Een feestzaal werd naderhand bijgebouwd. Is sinds lange jaren het lokaal van de kaatsklub.
- Café „De Morgenster” laatst uitgebaat door Stefaan De Bus-Van Eetvelde, doch nu gesloten. Destijds gehouden door de fam. Charles Boon, daarna door de fam. Aloïs Ost-Bogaert en tenslotte door Frans Van Eetvelde-Vermeir.

Uit een studie (4) in opdracht van het N.C.M.V. uitgevoerd, bleek dat er in het jaar 1964 onder de 858 handelseenheden te Zele 247 cafés werden geteld. Gerekend volgens het toenmalig bevolkingscijfer zou dit 72 konsumenten per café betekenen. Op 100 handels- en horecabedrijven werden er 60 uitgebaat door een patroon-zelfstandige — in de meeste gevallen de echtgenote van een loontrekkende — en 32% van de ondernemingen door een loontrekkende als nevenactiviteit.

Uithangborden

Veel herbergen werden genoemd naar hun geografische ligging of oorsprong. Andere kregen aanknopingspunten naar hun ligging,

---

(4) "Economische expansie en Middenstand" door M. Vereecken, J. Ras-schaert en A. Minsaer. N.c.m.v. Zele 1965.

associatie van plaats of herkomst. Zo zijn „Halfweg” en „’t Huis ten Halven” afspanningen die aanduiden dat er eens moest halt gehouden worden tussen Huivelde en het dorp en Durmen en het centrum van de gemeente. De „Barreel” zou zijn oorsprong gevonden hebben in het Oostenrijks Tijdvak toen er tol te betalen was bij het binnenkomen van een lokaliteit.

Meerdere herbergen kregen benamingen van een of andere merkwaardigheid uit de buurt, zodanig dat herinneringen aan deze plaats verbonden blijven o.a. „Café Molenberg”, „Den Tuymeleir”, „Den Anker”, „’t Postje”, „De Nieuwe Post”, „Café de la Gare”, „Café De Veehandel”, „De Oude Linde”, „De Rode Molen”, „De Linde”, „In de Stenen Molen”, „De Vlasbloem”, „Onder den Toren”.

Andere benamingen duiden op verenigingen van sportieve aard of lokalen van sportverenigingen: „St. Sebastiaan”, „Nellevrienden”, „Willem Tell”, „Sportleven”, „Eendracht”, „Sportwereld”, „Bij den Bokser”, „In de Nieuwe Handboog”, „Manège”, „In de Handbal”, „Olympia”. Nog andere herbergbenamingen zijn geïnspireerd door sociale akties, vakbewegingen of zijn gewoonweg syndikale lokalen: „Gildenhuis”, „Volkshuis”, „8 urenhuis”...

Destijds hadden meerdere uithangborden iets te zien met het station, spoorweg of tramhalte: „Café de la Gare”, „Tramstatie”, „De Barreel-Tramstatie”, „Bushalte” of de aangepaste benaming. „Café Metro” zal wel een afwijking zijn...

We treffen betrekkelijk weinig naamborden aan in een vreemde taal. Na de aanleg van de spoorweg en de bouw van het station ontstond „Café de la Gare” en gedurende de laatste paar jaren rezen twee cafés voor de Turke gastarbeiders uit de grond, beide in de Kloosterstraat. Vermelden we nog een Engelse en een Chinese benaming die de Zeelse bloemlezing komen „aanvullen”.

Over de aard van de uithangborden kunnen we heel kort zijn. Meestal is geen duidelijk herkenningssymbool aangebracht terwijl de panelen doorgaans vereenzelvigd zijn met moderne, kleurrijke publiciteitsborden geleverd door de betrokken brouwerij. Andere benamingen zijn sober op de vensterruit geschilderd. Op dat vlak is er weinig origineels te zien in Zele. Uitzonderingen hier op zijn: de oude benaming van „In de Nieuwe Kaei” „Den Anker - herberg” in gebakken gevelsteentjes; „Gasthof Het Anker met een mooie anker in de gevelpunt; „De Lantaarn” waarvan de gevel versierd is met een paar lantaarntjes; „Den Tuymeleir” in gotische letters. Ongeveer 14 cafés hebben zelfs geen benaming en zijn soms al dan niet aangeduid met het merk of de soort van het bier.

ONZE ZEELSE CAFES :

Tot slot geven wij een opsomming van de ongeveer 144 café's met hun bonte uithangborden welke in november-december 1976 ons bekend waren te Zele. Enkele drankgelegenheden stonden op dit ogenblik gesloten en wachtten op een nieuwe uitbater.

HEIKANT : „Landhuis”, „Krügerhof”, „Café Bavik”, één zonder naam, „'t Peeboske”, „Molenhoek”, „Olympia”.

KAMERSHOEK : „Café Volle Maan”.

GENTSE STEENWEG : „Café Bareel”, „Café Oude Barreel”, „Nieuwe Barreel”, „'t Zelehof”, „Café Autopark”, „Torenhof”, „Café Metro”, „Café In de Stop”, „Café Derby”, „Manège”.

KOUTERSTRAAT : „Bij den Bakker”, één zonder naam (benaming „Garage” is verdwenen), „Café Vox”, „De Kouterkroon”, „Duivenmarkt”, „Bushalte”, „Volkshuis”, „In de Vrede”.

VLASBLOEMSTRAAT : „De Oude Linde”.

VAN HESEDREEF : „Rode Molen”, „Duivenlokaal Eerlijk duurt langst” (voorheen genoemd „De Melkerij”).

ZUIDLAAN : „Bij den Bokser”.

LANGESTRAAT : „Café De Zwijger”.

DRIEPUTTENSTRAAT : „De Jachthoorn”.

KOEVLIEET : Parochiehuis „De Zeven”.

PLEZANTSTRAAT : „Café 't Akkerke”.

BURG. VAN ACKERWIJK - C straat : „De Stad Gent”.

ELSTSTRAAT : „Café Transport”, „De Grote Pot”, „Eendracht”, één café zonder naam, „Klubhuis” van Kon. FC Eendracht Zele en „Voetbal”.

DRIESSTRAAT : „'t Zonneken” (benaming niet meer vermeld), „Welkom” „Op 't Hoeksken”, „In het Sportlokaal”, „Café Heikant”, „De Linde”, „In café Lokeren” (noemde voorheen „Onder de Lindeboom”).

WEZEPOELSTRAAT : „Nellevrienden”, „Op 't Hoekske”.

BOSSTRAAT : „Café Het Handelshuis”, „Zaal Kon. Harmonie”.

GAVERSTRAAT : één café zonder naam.

OUDBURGSTRAAT : „8 urenhuis”, „May Flower”.

CESAR MEEUSSTRAAT : „Biekorf”.

STOKSTRAAT : „Den Tuymeleir”.

HOEKSTRAAT : „In de Nieuwe Kaei”, „Afspanning In 't Torenten”.

LOKERENBAAN : „Café Den Hert”, „Café Garage St. Christoffel”, „'t Huis ten Halven”, „Disco Flip Flap”, „Op den Hoek”, „Carlton”, één café zonder naam, „Rozenhof”, „Café Slachthuis”, „Het Handelshuis”, „Café Royal”, „Café Welkom”, „Pallieter”, „'t Kroegske”.

ZEVENSTERRESTRAT : „De Volle Pot”.

DE DECKERSTRAT : „'t Postje”.

KON. ASTRIDPLEIN : „Café de la Gare”, „Café De Veehandel”.

AVERMAAT : „De Kleine Beurs”, „Het Keizershof”, één café zonder naam.

SCHELDESTRAAT : „Den Appel”.

VELDEKEN : „De Nachtegaal”, „Café 't Zonhoekje” (noemde voorheen Het Gulden Hoofd).

VELDEKENSSTRAT : „De Toverstok”, „Café Bij 't Zwarten”, „Café In 't Zicht van Zele”.

ROSKOTSTRAT : „Café Onder Ons”, „Café Welkom”, „Sportleven”.

DIJKSTRAT : „'t Schipke”.

HUIVELDE : „Halfweg”, „Café De Welkom”, één café zonder naam.

HANSEVELDE : „Café De Oude Ster”, „Café Bij Inge”, „De Vlasbloem”, „Café Sportwereld”.

RINKHOUT : „Café Bij Anita en Roger”, „De Bonte Os”.

STAPSTRAT : „Hawai”.

DENDERMONDEBAAN : „St. Sebastiaan” of ook „Ons Huis”, „Spiegelpaleis”, „In de Stenen Molen”, „In de Lusthof”, „De Ronde Café”.

ZANDBERG : Chinees Restaurant „Nieuwe China”, „Café Molenberg”, één zonder naam (ook „Café Basket” genoemd).

Dr. V. Van CAUTERENSTRAT : „Op 't Hoekske”, „Café In de Nieuwe Handboog”, „In het Hoog Huis”, „Café Siske Koekoek”, en één zonder naam (noemde in de volksmond „'t Papieren Storsken” en oorspronkelijk „'t Hof van Bourgondië”).

KLOOSTERSTRAT : „Anadolu Caffe Enternosyanal” (noemde vroeger „De Beurs”), „Gildenhuis”, „Het Hert”, „De Lantaarn” (voorheen De Vlasbloem” genoemd), „Café Moderne”, „Bij de Witte”, „Kibris Türk Kahvesi (voorheen Het Liberaal Huis).

DURMEN : „Café In de Handbal”, twee café’s zonder naam, „Willem Tell” (niet meer vermeld op de venster), „Café Century”, „Café De Roos”, „Café Onder den Toren”, „Café Edelweis”, „Bij den Engelsman”, „Café Anita”, „De Morgenster”, „Café In Durmen”, „Café Lokeren”.

DURMENBAAN : „’t Pijphuis”.

CENTRUM : „De Nieuwe Post”.

H. HARTPLEIN : „De Fontein”.

MARKT : „De Kroon”, „Gasthof Het Anker”, „Café Saf”, „De Nieuwe Beurs”, „De Oude Kroon”, Jeugdcentrum „Juvenes”.

Etienne Quintijn.

SPROKKELINGEN

De Sprokkelingen betreffende onze Zeelse geschiedenis laat ik altijd in de originele staat verschijnen voor de tekst en de taal om de wetenschappelijke waarde van het artikel niet te schaden.

BEURZENSTICHTING JACOB VAN WICHELEN(1)

25 AUGUSTI 1646.

In de naem des Vaders ende des Soons ende des heyligen Geest. Ick Jacobus Van Wichelen, sijnde geweest veertig jaeren onweerdig pastor van Zele, ende bemerkende de onzekerheyd van de ure mijnder dood, begeerende oversulx in tijds te ordonneren het gone ick wille ende verzoeke gedaen te zijn naer mijn dood, soo raekende mijn lichaem als mijn tijdelijk goed; recommandere in den eersten mijne arme ziele in de genade Gods, ende voorders begere dat mijn dood lichaem zal eerlijk begraven worden in de kerke van Zele, andersints op andere gewijde plaetze, ende bedekt wordende met eenen tamelijken sark, voorders dat er zal gehouden worden eene eerlijke uytvaert zoo binnen als buyten de kerke, ende dat men alsdan zal uytdeelen in aelmoessen ten minsten hondert guldens in brooden ende andersints, dat men sal doen celebreren twee hondert missen tot laeffnisse van mijne siele; Item, dat men zal geven aen de Capucijnen en Augustijnen van Dendermonde elk vijftig guldens eens, met obligatie dat elk voor mijne ziele zal celebreren vijftig missen van requiem; hier voren laete ik mijn goed 't zij meubel ofte immeubel, uytgezondert mijn huys, hof en warande tot Zele, soo die gestaen en gelegen zijn sullen ten dage van mijn overlijden, rakende de welke sullen vercocht worden ten hoogsten prijse, ende d'een vierendeel van deze sal comen tot proffijte van den H. Geest ende de kerke van Zele, met obligatie dat zij sullen jaerlijks daer voren doen, een gesongen jaergetijde met vesperen, vigilien van negen lessen, lauden ende misse van requiem, met diaken ende subdiaken, betalende eerlijk ende liberalijk sallaris voor de dienaers, ende uytdeylende t'elken jaergetijde om ses guldens brood

---

(1) Verschenen in Dendermonde, stadsverslag..., 1870-1871. Dendermonde, Aug. De Schepper-Philips, 1871, 8°, blz. 120-132.

voor den armen commende bidden voor mijn ziele in het voornoemde jaergetijde.

Item de selve kerke ende H. Geest sullen nog bovendien doen celebreren twaelf jaren gedurende misse van requiem wekelijks voor mijne ziele, den celebrant altijd naer de misse lesende den psalmen, den profundis, miserere ende collecten daer toe dienende; nopende het resterende gelt als voren, sal daer uyt gefondeert worden ende beset eene borse van hondert guldens 's jaers tot proffijte van eenen student sijnde van mijne naeste bestaende ende bekwaemste tot de studie der philosophie ofte Godheyd, ende soo daer niemand van mijn maegschap toe bequaem en soude bevonden worden soo sal men de borse geven aen eenen anderen bequaemsten tot dese studie, ende sal dezelve genieten ses jaeren, ten zij datter tusschen middelertijd bequaem bevonden wirden tot deze studie als boven, wanneer den vreemden sal moeten afstand doen tot proffijte van mijn maegschap, nemaer soo iemand van mijn maegschap dese borse eens heeft vercregen die zal dezelve mogen genieten acht jaeren, soo verre hij hem in de studie ende manieren eerlijk draegt ende anders niet; de collateurs ende proviseurs van deze borse sullen wezen den oudsten ende naesten bestaenden in mijn maegschap ende den pastor van Zele, ende soo verre eenig different comt te vallen tusschen de collateurs, zoo sal den eerweirden heer Biscop van Gent peremptoirelijk decideren ende nederleggen soodanig different; soo verre raekt den overschot van de penningen gesproten uyt den vercoop van den selven huuse, hof en warande ik geve dat het gasthuys van Sinte Blasius binnen Dendermonde daer van sal genieten d'eene helft ende d'ander helft sal gegeven worden aen de gasthuysen van onze Lieve Vrouw ter Dijkpoorte ende Sint Jan op het Veir en het Geesthuys, elk een derde.

Voorders begeire ik dat dezen mijnen uystersten wille in alle pointen sal worden geobserveert alwaert dat daer inne vergeten ofte agtergelaten waeren eenige solemniteyten ofte costume hier toe verzogt, ende soo eenige pointen t'zij raekende de diensten, borse ofte andersints niet en souden worden geobserveert uyt wat reden het soude geschieden, soo begeire dat het gone daer toe is agtergelaten of geordonneerd sal commen ten proffijte van mijne hoirs; voorders begeire ende bidde tot executeite van het gone bovengeschreven mijnen broeder Philips Van Wichelen, ende in faute van dien Daneel Van Wichelen filⁿ Jan en heer Daniel Van Wichelen fⁿ Pauli, en in faute van hun heer Gillis Van Lokeren pastor van Opwyck.

Aldus gedaen den 25 Augusty 1646, ende hebbe dezen mijnen uystersten wille met mijn eigen hand onderteekend ende naer sluytinge doen teekenen door persoonen bovenstaende geteekent, ende was onderteekent : *J. Van Wichelen.*

*Naar eene oude kopie ons medege-
deeld door den heer A. De Rongé.*

* * *

5 MAART 1716.

Compareerde voor meyer ende schepenen der parochie ende heerlijkheid van Mespelaer in persooene s^r Hildewaert Van der Jeught, in kwaliteit van meester van de laserije binnen Dendermonde, den welken uit krachte van authorisatie van Edele heeren Burgemeester ende Schepenen der voorseide stede van date van XIX february 1716, ten dezen originelijk gevoegd, luidende als volgt :

Burgemeester ende Schepenen der stede van Dendermonde hebben geautoriseerd zoo zij autoriseren bij dezen s^r Hilduwaert Van der Jeught, als ontvanger van de goederen van de laserije der gemelde stede, omme te lichten ende ontvangen van S. Anthonius-Josephus en Daniel-Franciscus Van Wichelen f^s dheer Daniels eene somme van vier honderd ponden groot wisselgeld, ende die rente gewijse te besetten ten advenante van den penninck XXIII zijnde honderd guldens 't jaers courant in proffijte van sekere borse gefondeerd bij wijlend heer ende meester Jacobus Van Wichelen, in zijn leven pastor tot Zele, voor eenen student in de philosophie ende Godheyt van zijn maegschap, op ses bundederen lants geleghen binnen Mespelaer genaemd d'Evenackers ende dan of aen voornoemden s^r Van Wichelen over te leveren behoorelijke brieven van constitutie in forma volgens project aen den voorzeyden laserije meester door ons ter hand gedaen, actum in 't collegie den 19 februari 1716, t'oirconden als greffier, onderteekend : J.B. Mortgat, bekend ten behoeve ende proffijte van de voorzeide laserije wel ende deugdelijk opgelichte ende ontvangen te hebben uit de handen van den voorschreven s^r Anthonius-Josephus ende Daniel-Frans Van Wichelen f^s d'heer Daniel eene somme van vier honderd ponden grooten wisselgeld den pattacon tot acht en veertig s^uivers de meerdere ende mindere specien naer advenant, volgens de oude evaluatie van zijne Ma'

met belofte van daer voor intrest te betalen in advenante van den penninck XXIII, immers tot honderd gulden 'tjaers courant geld, aen ende ten behoeve van eene borse van gelijke honderd guldens 's jaers gefondeert bij wijlend heer ende meester Jacobus Van Wichelen, in zijn leven licentiaet inde H. Godtheyt ende pastoor tot Zele, bij zijnen testamente van date vijf en twintigsten Augusty 1646, ten proffijte van eenen student zijnde van zijnen naeste bestaende, en de bequaemste tot de studie der philosophie en de Godheyt, welke borse niet eer en mag genoten worden bij dusdanigen student dan als hij bekwaem zal zijn om de philosophie ofte Godheyt te studeren, ende zoo daer niemand van het gemelde maegschap daer toe bekwaem en zoude bevonden worden zoo zal men de zelve borse geven aen een ander bequamste tot gemelde studie, die de zelve zal mogen genieten zes jaren ten sey dat er middertijd iemand van het maegschap bevonden wierde bekwaem te zijn tot de gemelde studien, wanneer den vreemden zal moeten afstand doen tot profijte van 't zelve maegschap, nemaer zoo imand van 't voorschreven maegschap de voornoemde borse heeft verkregen die zal de zelve mogen genieten acht jaren zoo verre hij hem in de studie ende maniere eerlijk draeght ende niet zijnde de collateurs ende proviseurs van de gemelde borse den oudsten ende naesten van het gemelde maegschap, benevens den pastor van Zele; ende zoo verre eenig different compt te vallen tusschen dese collateurs zoo zal den Eerweirdighen Heere Bisschop van Gendt peremptoirelijk decideren ende te neder leggen zoodanigen different, alles ingevolge van de intentie van den voorn. testateur bij zijnen testamente begrepen ende hiervooren gemeld, welke rente ten behoeve van de voorschreve borse cours ende ingang zal nemen den 1 april toekomende, ende alzo het eerste jaer zal komen te verscheynen ten gelijken dage seventhien honderd seventhien, wel verstaende de betalinge van deze precieselijk zal moeten gebeuren van halven tot halven jaere, te beginnen prima october toekomende, ende alzo voorts eewiglijk ende erffelijk, hebbende den comparant ter sekerthede der selve rente opgedraegen in handen van den meyer als in s'heeren handen ende de zelve geypticqueert, zoo hij doet bij deeze, op ses bunderen soylant, deel van eene meerdere partey van twaelf bunderen der voorschreve laeserije toebehoorende, gelegen binnen deze parochie in eenen block genaemd de Evenackers, paelende in het geheel noord oost de heirbaene van Dendermonde op Aelst, noort de waerande van Gillis Staljanssens, suyt Jan Van den Abeele, ende noort 't Cruysveld, wezende ook het goed van de laeserije, omme alle gebrek van betaelingen daer aen

erhaelt ende gerecouvreert te worden met kosten naer costume dezer vierschaere; aldus wel ende wettelijk gepasseerd ter maeninge van de heer Anthonis-Frans Van Montagu, Meyer, ende wijsdomme van Peeter Hertsens en Jan Van den Cruysen, schepenen, ende is de minute ter greffie berustende, geschreven op eenen zegel naer de waerde volgens den reglemente tot zes en dertig stuyvers, ende het zegelrecht betaeld. Actum dezen vijfdem Meert 1716 — mij t'oorconden als greffier, onderteekend : J. D. Luycx.

Geenregistreert in het register van Constitutie ende wettelijke kennisse van belastingen van den zelveen jare f° 30 v^{so}.

Voor gelijkformig afschrift afgeleverd aan het plaatselijk bestuur van Dendermonde door de administrateurs van den Bureau van Weldadigheid der zelve stad.

(get). A. F. C. GHOOSSENS.

(get). A. C. DE PAUW.

(get). J. MAETELINCK.

(get). J. SPANOGHE-LUTENS.

Voor kopy conform de kommissaris bij het ministerie voor het publieke onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien (get). J. Schreude.

(Stadsarchieven van Dendermonde, - Men zie ook Bruineboek, f°139v°)

* * *

EXTRACT uit het register der handelingen en resolutien van den Minister voor het publieke onderwijs, de nationale nijverheid en de kolonien.

— Den 12 OCTOBER 1819. —

Zijn gelezen :

1^e Het koninklijke besluit van 26 december 1818, waarbij Zijne Majesteit de herstelling der stichtingen van beurzen beveelt, en ons

magtig om daarover te beslissen, in gevalle de wil der stichters opgevolgd kan worden.

2^e Eene acte inhoudende de bepalingen van het testament van 25 augustus 1646 waarbij Jacobus Van Wichelen, pastoor te Zele, heeft gesticht eene beurs voor de studie der philosophie en theologie ten behoeve zijner naaste bloedverwanten, bij voorkeur boven vreemdelingen welke inhoudtacte de vaststelling van renten voor deze stichting.

3^e Het rapport van de commissie der beurzen van den 8 oktober 1819.

En is goedgevonden en verstaan:

Art. 1.

De beurs door Jacobus Van Wichelen gesticht worden bij dezen hersteld onder de bepalingen en de voorwaarden uitgedrukt in het gezegde testament.

Art. 2.

De studie der philosophie zal op eene der hooge scholen in de zuidelijke provincien der rijks gedaan worden, en die der theologie op een der seminarien van de genaemde provincien tot zoo lang een of meer theologische faculteiten zullen opgerigt zijn.

Art. 3.

Zullen bestuurders en begevers dezer stichting zijn de pastoor van Zele met den naasten bloedverwant des stichters de heer Jacques Moortgat, woonachtig te Aalst zal (behoudens de regten van de naaste bloedverwanten) van nu af, met den gezegden pastoor, dit regt van bestuur en begeving uitoefenen. Zij zullen eenen ontvanger benoemen die hun jaarlijks rekening zal doen van zijn bestuur.

Deze rekening zal in dubbel afschrift overgegeven worden, waarvan het eene na hunne goedkeuring door hen aan de gedeputeerde Staten der provincie Oostvlaanderen zal overgelegd worden.

Art. 4.

De goederen en renten der stichting zullen bestuurd worden volgens de voorschriften en de wijze vastgesteld voor de goederen en renten van openbare stichtingen.

Art. 5.

De kosten van bestuur en ontvangst te zamen zullen de 5 p.% van de wezenlijke inkomsten der stichting niet te boven mogen gaan.

Art. 6.

Afschrift van het tegenwoordig besluit en kopij der acte inhoudende de bepalingen van het testament van Jacobus Van Wichelen zullen met den navolgenden brief, aan den gouverneur der provincie Oostvlaanderen gezonden worden, om, volgens art. 9 van het koninklijke besluit van 26 december 1818, in het daartoe bepaalde register ter greffie der Staten van deze provincie overgeschreven en vervolgens aan de voornoemde bestuurders en begevers overhandigd te worden.

Accordeert met voorsz. register.

De Kommissaris,

(get.) J. SCHREUDE

(Stadsarchieven van Dendermonde.)

* * *

GESLACHTSLIJST DER FAMILIE VAN WICHELEN

Daniël Van Wichelen fa Michiel, † 9 januari 1634, treedt in den echt met Elisabeth Van Nijvel, bij dewelke hij de volgende kinderen verwekt (2).

- 1^e Philip van Wichelen, gehuwd met Maria Arens, bij wie hij eenen zoon wint met naam
Pieter van Wichelen, gehuwd met Maria Taelmans, waarvan eene dochter
Maria Jacoba van Wichelen, gehuwd met N. De Clercq, doctoer.
- 2^e Pauwel van Wichelen, † 4 sept. 1616, gehuwd met Catharina van Overschelde fa Jan (3) ; laat achter :
  - a. Catharina van Wichelen.
  - b. Daniël van Wichelen, pastoor in Zele.

---

(2) Weezekamer. Staat van goede, 13 mei 1634.

(3) Id. 3 nov. 1617 en 7 apr. 1623.

- 3^e Jan van Wichelen, † 1 febr. 1634, trouwt Christiana Van Langenhove fa Pieter, † 15 dec. 1648 (4) ; waarvan :
- a. Philip van Wichelen, gehuwd met Maria de Schaepdryver ; laat achter :
    - a. Jacob van Wichelen, † 27 juni 1713 gehuwd met Joanna-Maria van Langenhove fa Egidii, † 22 feb. 1709.
    - b. Lodewijk van Wichelen, gehuwd met Clara Sermertens ; waarvan :
      - aa. Magdalena van Wichelen.
      - bb. Maria Theresia van Wichelen
      - cc. Catharina van Wichelen
    - c. Maria Christiana van Wichelen
    - d. Joris van Wichelen, gehuwd met Wilhelmina Wyn-tjens, waarvan :
      - aa. Jacob van Wichelen
      - bb. Daniël van Wichelen
      - cc. Margareta van Wichelen
      - dd. Christiaan van Wichelen
      - ee. Jan van Wichelen
  - b. Elisabeth van Wichelen, gehuwd met Jan de Schaepdryver ; zij laten twee kinderen na :
    - a. Jacob de Schaepdryver
    - b. Christina de Schaepdryver, † 20 juni 1711.
- 4^e Jacob van Wichelen, geboren te Dendermonde, pastoor in Zele, aldaar overleden den 22 juni 1658 in den ouderdom van 82 jaren ; *stichter der studiebeurzen*.
- 5^e Lodewijk van Wichelen, † 31 aug. 1620, gehuwd met 1° Anna van Belle fa Jan, † 15 oct. 1616, 2° Margareta van Overschelde fa Joos (5) ; laat achter :
- a. Elisabeth van Wichelen, trouwt 26 nov. 1617 Cornelis Spanoghe fa Jan (6) ; waarvan :
    - a. Catharina Spanoghe
    - b. Sara Spanoghe
    - c. Jacob Spanoghe, geb. te Dend. 8 nov. 1627, gehuwd met Anna Dyckers, te St. Gillis den 2 juli 1664 ; waarvan :
      - Gillis Spanoghe, geb. 11 sept. 1665 te Dendermonde,

(4) Weezerij, Staten van goede, 3 nov. 1617 en 7 apr. 1623.

(5) Weezerij, Staten van goede, 27 juni 1618 en 14 juli 1621.

(6) Id. 10 mei 1624.

- gehuwd te Wieze den 18 nov. 1692 met Catharina Cooremans fa Jan, † 31 juli 1724 (7) ; waarvan :
- aaa. Maria Spanoghe, geb. 8 sept. 1693, gehuwd met Frans Collier.
  - bbb. Jan Baptista Spanoghe, geb. 1696.
  - ccc. Pieter Spanoghe, geb. 1698.
  - ddd. Pauwel Spanoghe, geb. 1704.
  - eee. Isabella Spanoghe, geb. 1706.
  - fff. Cornelis Spanoghe, geb. 1708.
- b. Anna van Wichelen, gehuwd met Cornelis de Wolf ; waarvan :
- a. Maria de Wolf, gehuwd met Jan Raman.
  - b. Anna de Wolf, gehuwd met Daniël Kerckhove.
  - c. Margareta de Wolf, gehuwd met Marinus de Clerck.
- c. Jan van Wichelen.
- d. Catharina van Wichelen, gehuwd met Daniël Debbaut ; waarvan :
- Margareta Debbaut, gehuwd met 1° Adriaan van Langenhove, 2° Jacob Seghers. Hare kinderen waren :
    - aa. Catharina van Langenhove, gehuwd met Cornelis Beeckman.
    - bb. Anna-Maria van Langenhove, begijntje.
    - cc. Jacob Seghers.
- e. Jacob van Wichelen, gehuwd met Coleta van Breusseghem, waarvan :
- a. Jacob van Wichelen, gehuwd met Maria Gheerolffs ; waarvan :
    - aa. Maria-Catharina van Wichelen, gehuwd met doctor Hendrik van den Houte.
    - bb. Daniël van Wichelen gehuwd met N. Cambier.
- f. Daniël van Wichelen, gehuwd met Catharina de Smet ; waarvan :
- a. Daniël van Wichelen, gehuwd met Maria de Bolle.
  - b. Jan van Wichelen, pastoor in Zele.
- g. Margareta van Wichelen, gehuwd met N. de Wyse, waarvan :
- Isabella de Wyse.

*(Naar de aantekeningen van
den heer A. De Rongé.)*
Gerard Beirens
Bibliograaf

---

(7) Weezerij, 10 mei 1624.

„DUKLANDS-BROEDERS” Zeelse toneelmaatschappij

Zoals het de gewoonte was in de Vlaamse dorpen dat onze mensen aan culturele opvoeding deden, was dit ook het geval te Zele, dit kan men zien uit de hiernavolgende reglementen van de „Duklands-Broeders” toneelmaatschappij.

TOONEEL-KAMP (1)

De Maatschappij van Tooneelkunde, onder den tytel van DUKLANDS-BROEDERS, binnen Zele, lande van Dendermonde, draagt voor, aan allen Kunstieveraar, de naarschrevene voorwaarden.

SPORE !

Daar thans de blyde Zon haar goude oranje stralen,
Op 't kunstryk Nederland, vol gunst laat nederdalen,
En weder koestren wil het kwynend ievervuur,
'T welk schier scheen uitgedoofd, door Frankryks schrikbestuur,
(Daar 't onze ryke taal had in het NIET gedompeld
En door haar magre spraak dien Feniks overrompeld,)
Stelt deze Maatschappij een trits van pryzen voor,
Aan hen die, vol van konst, op 't overoude spoor
Van onze Vaders, het hoog Tooneel optreden.
Kom dan kunstminnend kroost ! nu ZEEL 't metaal zal smeden,
'T welk ongeduldig toeft te sieren uw borst !
Geen nood meer voor de kunst, wyl een kunstminnend Vorst,
Haar met de grootste drift steeds schittrende aan zal vuren,
En met een milde gunst, die de eeuwen zal verduren.
Spoed u dan vriendental ! styg op het hoog tooneel !
Kom ! pluk, voor uwe borst, een edel kunstjuweel !

* * *

VOORWAARDEN

Nademaal wy thans wederom de vryheid genieten, die ons zoodom als dwaas, door FRANKRYKS DWANGBESTUUR ontnomen was ; namelyk van onze zoetvloeyende, zinryke, en tevens

---

(1) Origineel in documentiebundels bij de h. G. Beirens — Dendermonde.

hoogdravende MOEDERTAAL, op het tooneel, te mogen uitgalmen ; zoo heeft onze Maatschappy vastgesteld, van een kunststryd voor te dragen aan alle Belgische en Bataafsche Kunstbroeders, waer van de volgende artikelen hoeven nagekomen te worden.

Eersten Artikel

Alle mededingende Maatschappy is gehouden eenen, of meer gevolgmagtigde te zenden, in onze vergaderzaal, jegens den 20 van Slagtmaand, ten einde de loting te komen bywonen, wie het eerst, op den tweeden Paaschdag, 1815, en voorts van Zondag tot Zondag zal hoeven het tooneel op te stappen, en tevens eene som van zeven guldens brabantse courant voor inleg te betalen.

II Art.

Het zal aan elke Maatschappy vrystaan van een treur- of tonneelspel (ten minsten in drie bedryven) te vertoonen ; mits nog aan wetten, nog aan zeden, nog aan oppergezag strydig zynde, waer van aan onze Maatschappy een behoorlyk afschrift, veertien dagen voor deszelfs vertooninge, moet afgevaardigd worden : dus is het ook met het bly- of zangspel, (waer van geene bedryven bepaald worden) het welk ieder genootschap is gehouden te verbeelden, en voor welks laatste, de vertooners gehouden zyn, zich van muzykanten te voorzien.

III Art.

De pryzen den Overwinnaaren te schenken, bestaan :

- 1.^{en} PRYS, ter waarde van tachtig guldens brabantse courant.
- 2.^{en} PRYS, vijftig idem.
- 3.^{en} PRYS, dertig idem.
- 1.^{en} PRYS, voor het blyspel, eenentwintig idem.
- 2.^{en} PRYS, veertien idem.

IV Art.

Op dat de eene Maatschappy op de andere geen aanmerkelyk voordeel hebbe, zoo word het der vrouwen, (op het spoor der Grieken en Latynen) het tooneel te betreden.

V Art.

Geene liefhebbers dezer plaats mogen naar de pryzen mededingen.

VI Art.

Er word toegestaan dat kunstenaars, van onderscheidene plaatsen, zich vereenigen ter vorming van een mede-dingend genootschap; maar er word verboden van in twee of meerdere mede te spelen.

VII Art.

Indien het gebeurde dat er minder of meerder dan acht Maatschappyen, ter medekamping zich aanboden, dan zullen de bovenvastgestelde pryzen, naarmate, verminderd of vermeerderd worden.

VIII Art.

Ieder genootschap moet zich voorzien van de noodige speelkleederen, zoo voor sprekenden als zwygenden; deze laatste personen zullen door ons geleverd worden.

IX Art.

Er zal door deze Maatschappy een genoegzaam aantal beedigde Regters aangesteld worden, aan wiens uitspraak een ieder, zonder eenigen tegenzeg, onder wat voorwendsel het moge wezen, zich zal hoeven te gedragen.

X Art.

Alle noodige tooneel Sieraden zullen door deze Maatschappy, zoo veel mogelyk, geleverd worden; welverstaande dat zy'er by tyde van verwittigd hoeft te wezen.

XI Art.

Een vergulden zilveren Eerepenning, ter waarde van eenen hollandschen Dukaat, zal den besten tooneelist van ieder Maatschappy te beurt vallen.

XII Art.

Op gemelden 20 van Slagtmaand zal men gezamenlyk besluiten, of er, na de loting, nog eenige Maatschappyen, ter mededinging zullen aanvaard worden of niet. Ook zal aan ons op dien dag, door alle mededingende genootschappen, behoorlyk en na genoeggen moeten verzekerd worden, de vertooninge hunner Treur, zang of blyspelen op de dagen volgens Lotinge.

XIII Art.

Binnen de maand, na het sluiten van dezen tooneel-kamp zullen de gewonnen pryzen op eenen daar toe te bepalen dag den winnaaren toegedeeld worden, wanneer die, aan wien de eerste pryzen te beurt zyn gevallen, gehouden zullen wezen, van hunne stukken wederom te verbeelden.

XIV. Art.

Om de kunst nog meerder luister by te zetten, zal deze Maatschappy, veertien dagen na bovengemelde prysdeeling, eenen Penning te winnen bieden, ter waarde van eenen gouden *Ryder*, aan de winnaars der Eermetalen. En hy die in de Deklamaadje het best zal uitmunten, zal hem verwerven.

De Verzen daar toe geschikt, zullen hen by tyde medegedeeld worden.

Aldus gedaan en gesloten in onze vergaderzaal, ten huize van den Heere Frans van den Bossche, herbergier in St.-Sebastiaan, alwaar de leden dezer Maatschappy, ten dage der loting, zich zullen laten vinden.

In afwachtinge blyven Wy,

MYNHEEREN,

U-L. toegenegen Kunstbroeders en Vrienden,

Zele, den 25 van Wynmaand 1814.

P.S. Alle brieven, betrekkelyk dezer beschryvinge, moeten vragt-vry toegestuurd worden, of zullen niet aanvaard wezen.

Uit de reglementering blijkt dat onze dorpsgenoten van toen echt van hun moedertaal en van orde hielden.

Het stuk werd opgemaakt te Zele den 25 van de wijnmaand 1814 en ondertekend door de heren D.B. Heirweg en Frans van den Bossche.

G. Beirens
Bibliograaf

„EIGEN NIEUWSDIENST” VOOR DE KRINGLEDEDEN

We vernamen dat het Tuymeleirskapelleken verkocht is.

Dat de herberg „In de Nieuwe Kaaei” nu gesloten is.

Dat er te Zele een weekblad „De Welvaart” bestond ; anno 1899.

Dat er te Zele een „Pieter Gorispad” zou bestaan, of toch aangeduid is.

Dat „Den Dries” een der oudste delen van Zele ook niet ontsnapte aan de steeds maar grijpende en grijzende slopershamer. Iemand durfde zelfs te zeggen : 'Den dries heeft het ook aan zijn... been !'

Dat Zele nu voor het eerst 25 leden in het gemeentebestuur telt.

Dat het vorig gemeentebestuur reeds aan de Kring toegezegd heeft gebruik te kunnen maken van het „Huis Peeters”. De Kring kreeg beschikking over het gelijkvloers (rechter gedeelte). Nu zijn nog enkele werkjes op te knappen, zoals verwarming o.a. Kortelings neemt de kring zijn intrek om er mogelijks een permanent museum in te richten. (Kant ? -)

Dat de leden van het college van burgemeester en schepenen van onze gemeente de kring steeds welwillend waren ; en dat we voor deze legislatuur rekenen op eenzelfde medewerking van de huidige ploeg.

Dat in het najaar de „Torenwerken” kunnen aanvangen.

Dat N° 824 van de Oud Pauselijke Zouaven een zelenaar was, nl. de heer August De Varé (1833-1899). Een bijdrage met een beschrijving over deze vereniging komt uitvoerig in het volgend jaarboek.

Dat Zele nu vergroot is ! We palen aan de E3 weg (grensscheiding met Lokeren).

Dat de aanleg van de nieuwe spoorbaan Lokeren-Dendermonde vooruit gaat gelijk „BONENKNOPEN”.

Dat er te Zele „Bomenkoppensnellers” wonen !

Dat op 11 april 1677 „Zee-Vlaanderen” ingepalmd werd door Lodewijk de veertiende, in de slag bij de Pene. Sindsdien spreekt men over Frans-Vlaanderen.

Dat er overal Zelenaars wonen ; zelfs in Finland woont A. Van Driessche, afkomstig uit de Biezebochten.

Ze le heeft op zeker ogenbik hooggeplaatste personen gehad.

H.V.C.

Reis naar Brugge.

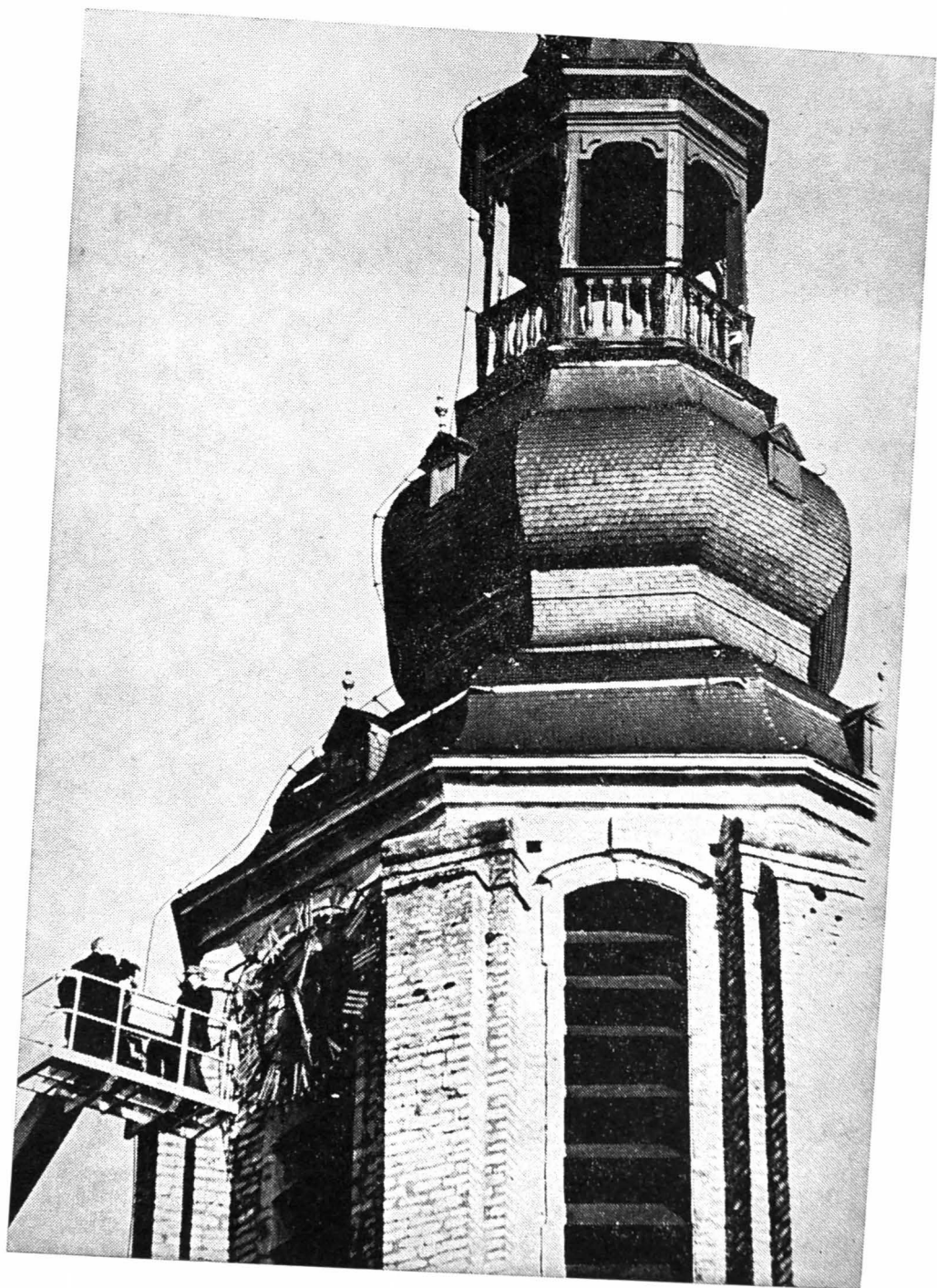

foto Bogaert - Zele.

MELKERIJ DE RODE MOLEN

STICHTING VAN DE ZUIVELFABRIEK.

In de Algemene Vergadering van 15 april 1895 wordt te Zele een *stoommelkerij* ingericht, onder de vorm van Samenwerkende Maatschappij, met als benaming : „MELKERIJ VAN DEN ROODEN MOLEN, ZELE”.

Van waar komt die benaming ?

In de jaren van de oprichting waren er te Zele nog een twaalfstal molens in werking. De molen in de Van Hesedreef was evenals deze uit de Oude Kouterdreef een stenen molen. Het grote uiterlijk verschil tussen de twee gebouwen was de kleur van de gebruikte steen. Zo noemde men de ene de „Zwarte Molen”, en de andere de „Grijze Molen”, later „Rode Molen”.

De eigenaar van de Rode Molen was *René Burm*. Hij was er uitbater van een maalderij, koekbrekerij en olieslagerij. In dezelfde instelling werd dus ook nog een melkerij ingericht.

De oude molen is op heden nog steeds in goede staat, en is na zijn oorspronkelijke funkties, ook jarenlang dienstig geweest als opslagruimte voor de stookkolen van de grote verwarmingsketel die vlakbij opgesteld was. Momenteel is hij omgebouwd tot „watertoren”, waarvan de inhoud 60.000 liter bedraagt en welke dient als bevoorrading van gans het bedrijf voor wat het koelwater betreft.

Zoals overal elders is onze coöperatie niet uit weelde of welvaart, maar uit grote nood gesproten. Op het einde van de vorige eeuw beleefde de Belgische landbouw een zware crisistoestand. De prijzen der landbouwprodukten bleven dalen en de praktisch onbeschermde dierlijke produktie had fel te lijden van de invoer aan lage prijzen uit de buurlanden (Nederland en Frankrijk). Daarbij was de landbouwer overgeleverd aan de willekeur van de handelaars-opkopers en de vervalsingen van boter bereikten hun hoogtepunt sinds de ontwikkeling van de margarineïndustrie.

Het zou echter een hele tijd duren vooraleer de boeren voor de oprichting van melkerijen daadwerkelijk gewonnen waren. Het verzet steunde vooral op de vooroordelen dat de veehouder niet zijn rechtmatig deel uit de melkerij kon halen, dat de afgeroomde melk niet geschikt was voor kalveropfok en dat de melkerijboter uit mengmelk minderwaardig was.

Natuurlijk waren ook de boteropkopers tegen de melkerijen en de boerin zag haar wekelijkse marktgang bedreigd.

De nood enerzijds en het gezond verstand anderzijds brachten mee dat door middel van vereniging en organisatie getracht werd een grotere weerbaarheid en dienstverlening te verkrijgen. Baanbrekend werk werd hier ongetwijfeld verricht door de Belgische Boerenbond (opgericht in 1890), alhoewel nochtans dient aangestipt dat zowel in België als in Nederland de eerste melkerijen particuliere ondernemingen zijn geweest.

René Burm voelde de algemene toestand heel goed aan, en besefte dat voor de landbouwers van Zele en omstreken de oprichting van een melkerij een weldaad kon en zou betekenen, mits medewerking, vertrouwen en goede wil van de betrokkenen zelf. In die geest werden dus de eerste standregels aanvaard op de algemene vergadering van 15 april 1895.

Alhoewel deze standregels duidelijk het algemeen patroon volgen van de „modelstatuten”, opgesteld door de diensten van de Belgische Boerenbond, toch merkt men zeer duidelijk dat de sterke persoonlijkheid van René Burm als een draad door deze eerste reglementen loopt. Dit komt nog sterker tot uiting in het „Regle-

ment van Inwendige Orde" welke bij de eerste standregels horen. Dat iedereen niet van in den beginne gewonnen was voor de „coöperatie" blijkt duidelijk uit de eerste verslagen. Anderzijds moet men vaststellen dat de leiding zeer gevoelig was aan kritiek. Zo lezen we o.a. in het verslag van 31 oktober 1897: „Met eenparige stemmen werd besloten dat degene welke in openbare plaatsen of herbergen zouden spreken of twisten over hetgeen er in de samenwerkende melkerij geschiedt, zullen uitgesloten worden. Nochtans is het toegelaten hunne belangen na te zien en te bespreken alle zondagen na de tweede mis, in de Kroon op de bestuursvergaderingen welke aldaar gehouden worden."

Het is op één van deze vergaderingen dat de plaatselijke Raiffeisenkas gesticht is en als naam droeg: „Spaar- en Leengilde van den „Rooden Molen, Zele". (1 dec. 1900).

Opvallend is ook dat regelmatig in de verslagen vermeld wordt dat de voorzitter (René Burm) er de aanwezigen op wees dat „Melkerij", „Maalderij" en „Olieslagerij" drie afzonderlijke inrichtingen zijn, die elk hun lasten te dragen hebben en afzonderlijk voor het afkorten van hun kapitaal te zorgen hebben.

Hieruit blijkt dus ook wel dat de „deelnemers" niet alles klakkeloos slikten, maar nazicht en uitleg van de verschillende rekeningen eisten.

Op 13 januari 1901 wordt een akkoord opgesteld tussen René Burm enerzijds en „deelnemers" anderzijds, waarbij René Burm gans de instelling (melkerij, maalderij en olieslagerij) aan zijn medestichters verkoopt, en dit voor de som van vijf en dertig duizend frank, mits vier ten honderd intrest per jaar op het nog af te korten bedrag. De laatste afkorting geschiedde in 1908. Op dat ogenblik werden de melkleveraars dus de volle eigenaar van de samenwerkende maatschappij. (akte verleden voor notaris Albert Meeus op 18.5.1908).

Tot 1922, jaar waarin hij overleed, bleef René Burm voorzitter der maatschappij.

In 1923 werd Benoit Van Eetvelde, Voorzitter der Boerengilde van Zele, verkozen tot nieuwe Voorzitter van de melkerij. Het toenmalige bestuur begon „groot" te zien, en bracht links en rechts een bezoek aan reeds grotere en moderne melkerijen. Hier werd de basis gelegd voor het uitbouwen van de maatschappij tot een „volwaardige industriële instelling".

Op de Algemene Vergadering van 29 december 1935 gaf het toenmalig bestuur zijn ontslag. Uit 26 kandidaten werden 17

bestuursleden gekozen, die uit hun midden met algemene stemmen de heer Louis Famaey als voorzitter verkozen.

De eerste beslissing van het nieuwe bestuur was de vaste benoeming van Julien De Witte als bestuurder van de melkerij en dit ter opvolging van de intussen overleden vorige bestuurder Octaaf Malfliet (1914-1935).

Julien De Witte was directeur tot 1939. Het was in deze tijdspanne dat zowel het woonhuis met vergaderzaal, als de huidige gebouwen waarin de melkerij gevestigd is, gebouwd werden.

Een ander vermeldenswaardig feit uit die tijd is de uiteindelijke aansluiting bij het zuivelconsulentschap van de Belgische Boerenbond. Jarenlang werd hierover van gedachte gewisseld en onderhandeld met de betrokken dienst.

Op 14 augustus 1939 biedt De Witte zijn ontslag aan. Als zijn opvolger wordt de toenmalige bediende Permentier Jozef benoemd. De nieuwe bestuurder kreeg van bij de start de weinig benijdenswaardige opdracht de maatschappij doorheen de ernstige economische crisis te loodsen. Het was juist vanaf deze periode dat de Overheid om de haverklap nieuwe besluiten en strengere reglementeringen liet verschijnen in verband met de handel in voedingswaren.

Het mag dan ook merkwaardig genoemd worden dat ook tijdens deze moeilijke oorlogsjaren, de vooruitgang en ontwikkeling van de maatschappij steeds een stijgende curve bleef vertonen.

Een „historisch” moment in de geschiedenis van de melkerij van Zele is het lidmaatschap bij de Intercoöperatieve Zuivelfabriek „De Melkweg” te Kallo. Dit geschiedde in 1954. Om als vennoot aanvaard te worden diende zeshonderd aandelen van 1.000 F onderschreven en volgestort.

De Intercoöperatieve Melkpoederfabriek stelde zich als doel de overschotten aan afgeroomde melk, en/of volle melk, van de aangesloten bedrijven te verwerken in de mate van de mogelijkheden der technische uitrusting der inrichting.

Dat de uitgroei van deze intercoöperatie (thans omgedoopt in Zuivelindustrie S.V. Inco) alsmede onze participatie in deze maatschappij, een geweldige evolutie heeft gekend, wordt wel het best geïllustreerd door het kapitaal dat onze maatschappij op 31.12.75 onderschreven en volgestort had : 3.752.000 fr.

* * *

In de bestuursvergadering van 9 oktober 1949 werd de heer Arthur De Bock verkozen tot nieuwe voorzitter van de maatschappij ter opvolging van de overleden voorzitter Louis Famaey. Op 8 maart 1957 neemt Frans Poppe het voorzitterschap in handen. Na zijn schielijk overlijden werd zijn broer Petrus, in de vergadering van 10 februari 1970, verkozen als zijn opvolger, een functie welke hij op heden nog steeds waarneemt.

* * *

Dat de evolutie van de melkaanvoer een stijgende curve vertoont spreekt voor zichzelf. Volgens een afrekening van de maand januari 1896 werd tijdens die maand 42.843 lit. melk aangevoerd. Momenteel is dat de aanvoer van één dag in de wintermaanden. Enkele vergelijkende cijfers betreffende de aanvoer :

Van 1896 tot 1901 : in het totaal 5.882.948 lit.

In 1927 3.687.533 lit.

In 1936 5.904.727 lit.

In 1950 7.629.614 lit.

In 1956 10.870.549 lit.

In 1967 16.693.332 lit.

(gemid. 540 leveraars)

In 1975 15.690.228 lit.

(gemid. 350 leveraars)

Wij stellen dus enerzijds een gevoelige daling van het aantal melkleveraars vast wegens gebrek aan opvolging, maar anderzijds steeg de voortbrengst per bedrijf enorm.

Nauw verbonden met de melkproduktie was en is nog steeds het melkvervoer. In de jaren 1900 werd gebruik gemaakt van hondenspannen. Zo lezen wij in een mededeling uit die jaren, dat de melkaanbrengers verplicht waren de honden van hun voorganger in toom te houden. Enkele jaren later is er reeds sprake van ossen en ezels om tenslotte bij het paard te belanden. Eigenaardig dat deze dieren steeds beschermd werden door „extra mededelingen” aan de voerlieden. Oorspronkelijk bracht ieder landbouwer zijn eigen melk aan. Vrij vlug organiseerde men zich per wijk en kreeg ieder zijn beurtrol om de melk aan te brengen. Nog in een later stadium werden voerlieden aangesteld, aanvankelijk door de melkleveraars zelf betaald, later per liter betaald door de melkerij. Tot 1970 werd alle melk aangevoerd door zelfstandige voerders. Toen kwam de diepkoeltank op de hoeve, hetgeen het aanschaffen van een tankwagen noodzakelijk maakte.

Het Bestuur nam in die jaren de beslissing zelf de tankwagens

aan te kopen, en zo op lange termijn alle vervoer in handen te nemen.

Mede door de snelle opgang van de tankmelk en het vrijkomen van vervoerronden welke niet meer opnieuw uitbesteed werden, is men er nu, einde 1976, toe gekomen dat alle melk op de hoeve wordt afgehaald door vier tankwagens (officieel „Rijdende Melkontvangst” genoemd). De helft van de totale aanvoer is diepgekoelde melk, en de andere helft wordt nog in kruiken aangeboden.

Dat al deze wijzigingen en saneringen niet altijd zonder tegenkantingen en verzet verliepen is begrijpelijk. Maar het is opvallend hoe uit de maandelijkse verslagen van de bestuursvergaderingen blijkt dat de maatschappij door al de jaren heen steeds een vaste lijn heeft gevolgd, en dat de opeenvolgende beheerders en voorzitters, de ene periode wat meer uitgesproken dan de andere, toch steeds het algemeen welzijn van de maatschappij voor ogen hadden, en eigenbelang naast zich legden. Zo is het een publiek geheim dat zowel bij de officiële instanties als bij de andere zuivelfabrieken, de zuivelfabriek van Zele zich de reputatie heeft verworven van „droogzakelijk” te zijn en bestuurd te worden door „harde” mannen, die na beraad en overleg hun eigen weg gingen, meermalen tegen de voorlichters en consulenten in, maar over het algemeen met een gunstig gevolg. Getuige hiervan de stevige financiële structuur van de huidige maatschappij niettegenstaande gelijkaardige bedrijven in gans het land er het bijltje moesten bij neerleggen (vooral tijdens de laatste tien jaar).

De huidige bewindsploeg (om de zes jaar herkiesbaar) welke hoopt de maatschappij op haar huidig peil te houden bestaat uit volgende landbouwers :

Poppe Petrus, Voorzitter

Van Kerckhove Jozef, Ondervoorzitter

en als leden : Geerinck Gustaaf, De Brabander Urbain, Thienpondt Willy, D'heer Gerard, Van den Bossche Walter, Ernalsteen Maurits en Heirman Jules.

Sedert 1 december 1966 wordt het directeurschap waargenomen door Permentier Paul, in opvolging van zijn vader.

Kenschetsend voor dit bedrijf kan ook de verdere personeelsbezetting genoemd worden. Benevens de directeur is er nog één bediende en negen werklieden. Vergeleken met gelijkaardige bedrijven is deze ploeg zeker niet „overbezet” te noemen.

Permentier Paul
Directeur

SAMENWERKENDE STOOMMELKERIJ
VAN DEN
ROODEN MOLEN
ZELE

STANDREGELS

HOOFDSTUK I.

Instelling en doel der maatschappij.

ARTIKEL 1. — Er wordt te Zele eene Stoommelkerij ingericht, onder den vorm van Samenwerkende Maatschappij voor titel dragende: MELKERIJ VAN DEN ROODEN MOLEN, ZELE.

ARTIKEL 2. — De maatschappij is gesticht voor eenen termijn van tien jaren, ingaande den dag van hare beslissende inrichting.

ARTIKEL 3. — Zij heeft voor doel het bereiden van boter, bij middel der beste daartoe geschikte mekanieke toestellen, alsook den verkoop der boter ten voordeele der deelnemers.

HOOFDSTUK II.

Samenstelling der maatschappij en verplichtingen der Leden.

ARTIKEL 4. — De maatschappij bestaat uit STICHTERS en DEELNEMERS.

De STICHTERS vormen het maatschappelijke kapitaal, dat zal bestaan in achttien aandeelen, ieder van vijf honderd franks, en zal dienen :

1° Tot aankoop, plaatsen en onderhouden der toestellen, noodig tot het bewerken der melk en boter ;

2° Tot de verlichting en verwarming der lokalen ;

3° Tot het betalen der jaarwedde van den Bestuurder der Melkerij ;

De aandeelen zijn enkel na verloop der tien jaren bestaans van de maatschappij, terug eischbaar.

De MEDESTICHTER, René Burm, zal zich gelasten met :

1° De noodige lokalen ter beschikking der maatschappij te stellen ;

2° Te betalen het loon van stoker en drij knechten ;

3° Het in beweging stellen, bij middel van zijne machien en ketel, van al de toestellen der Melkerij.

De DEELNEMERS zijn gehouden :

1° Dagelijks ten minste 1500 liters melk ter bewerking aan te brengen ;

2° Voor bewerkingskosten te betalen den taks door den Bestuurraad vastgesteld ;

3° Gezamenlijk de kosten te dragen van verkoop en verzending der boter.

ARTIKEL 5. — De stichters zijn enkel en alleen verantwoordelijk voor het beloop hunner aandeelen in het maatschappelijk kapitaal.

Dit kapitaal mag ten allen tijde vermeerderd worden.

ARTIKEL 6. — De Deelnemers verbinden zich al hunne koeien te doen opschrijven in een daartoe gehouden register.

Zij zijn verplicht dagelijks al de melk der ingeschreven koeien te leveren, ter uitzondering in de gevallen voorzien in het Reglement van inwendige orde.

Het is hun toegelaten de melk, noodig voor hun huishouden en voor hunne dieren, te behouden, volgens te bepalen hoeveelheid door den Bestuurraad.

ARTIKEL 7. — De Deelnemers betalen, ten voordeele van de stichters en van den voornoemde medestichter, eene geldelijke vergoeding, berekend per honderd liters melk en vast te stellen door den Bestuurraad der maatschappij.

ARTIKEL 8. — Zij betalen nog, een inkomgeld, berekend per ingeschreven koei en insgelijks door den Bestuurraad vastgesteld, welk inkomgeld zal dienen als waarborg voor de stichters.

ARTIKEL 9. — De Bestuurder der Melkerij wordt door de stichters benoemd.

HOOFDSTUK III.

Bestuur.

ARTIKEL 10. — De Maatschappij wordt beheerd door eenen Bestuurraad, bestaande uit negen leden. De Bestuurraad wordt gekozen voor drij jaren, in algemeene vergadering der leden.

Alle jaren wordt 1/3 des Bestuurs vernieuwd, de uittredende leden zijn herkiesbaar.

De leden, in algemeene vergadering vereenigd, mogen ten allen tijde, een of meer bestuursleden afstellen, doch enkel met 2/3 der stemmen van al de ingeschreven leden.

ARTIKEL 11. — De Bestuurraad kiest uit zijn midden, eenen Voorzitter, eenen Geheimschrijver en eenen Penningmeester.

ARTIKEL 12. — De Bestuurraad is gelast met :

1° Alle overeenkomsten te sluiten met de stichters der melkerij ;

2° Het nazien der werkzaamheden van den Bestuurder en werklieden ;

3° Het opmaken van een Reglement van inwendige orde bepalende :

A) het aanveerden der melk ;

B) de bewerkingen der melk en boter ;

C) den verkoop der boter ;

D) het verdeelen der ontroomde-melk en kern-melk ;

E) het verdeelen der opbrengst der verkochte boter ;

F) het nemen van maatregelen tot bloei der inrichting ;

4° Alle overeenkomsten te sluiten voor het bewerken der melk van landbouwers vreemd aan de maatschappij.

HOOFDSTUK IV.

Vergaderingen.

ARTIKEL 13. — De Bestuurraad vergadert zoo dikwijls als het welzijn der Melkerij het vereischt, en ten minste alle maanden.

Twee Bestuurleden, en ook den helft der ingeschreven leden, hebben het recht Bestuurvergaderingen te vragen.

ARTIKEL 14. — Al de leden vergaderen alle maanden, om kennis te nemen der rekening van de verloopende maand, en alle beslissingen te nemen tot bevordering der inrichting.

Ten minste tien dagen voor deze algemeene vergadering maakt de Bestuurder der Melkerij, onder toezicht van den Bestuurraad, de rekening van ontvangsten en uitgaven op.

De netto-opbrengst der verkochte boter wordt in de vergadering onder de Deelnemers verdeeld, volgens de bepalingen vervat in het Reglement van inwendige orde.

ARTIKEL 15. — De Bestuurraad mag buitengewone vergaderingen beleggen, als hij het noodig oordeelt, en is verplicht zulks te doen op aanvraag van den helft der ingeschreven leden.

ARTIKEL 16. — Alle beslissingen worden in alle vergaderingen genomen bij meerderheid der stemmen van de aanwezige zijnde leden, uitgenomen in de gevallen uitdrukkelijk door het tegenwoordig reglement voorzien.

ARTIKEL 17. — De uitnodigingen tot de vergaderingen geschieden per gewonen brief of per postkaart.

HOOFDSTUK V.

Aanveerding, ontslag en uitsluiting van leden.

ARTIKEL 18. — Nieuwe leden, die begeeren in de maatschappij aanveerd, te worden, moeten zich daartoe aanbieden bij den Bestuurraad. In de eerstvolgende algemeene vergadering wordt over deze aanveerding beslist bij meerderheid van stemmen der aanwezige leden.

ARTIKEL 19. — De leden, die door ontslag of uitsluiting ophouden deel te maken van de maatschappij, verliezen alle recht op hun inkomgeld, en kunnen later als lid niet weder aanveerd worden dan met de $\frac{2}{3}$ der stemmen van de in algemeene vergadering aanwezige leden, en na uitdrukkelijke verwittiging op de uitnodigingsbrieven.

ARTIKEL 20. — De uitsluiting van een lid zal mogen geschieden, zonder beroep, door den Bestuurraad, in de gevallen voorzien door het Reglement van inwendige orde.

ARTIKEL 21. — In geval van overlijden van een lid kunnen de weduwe of erfgenamen als plaatsvervangers, zonder kosten, in de maatschappij komen, mits den Bestuurraad ervan te verwittigen.

HOOFDSTUK VI.

Bijzondere bepalingen. Verandering aan de standregels. Ontbinding en vereffening. Ontwijking der betwistingen.

ARTIKEL 22. — De maatschappij vervoert geene melk. Indien eenige leden zich vereenigen voor het vervoeren der melk, blijven zij gezamenlijk verantwoordelijk voor het aanveerden der melk in de Melkerij.

ARTIKEL 23. — De melk geleverd door landbouwers, vreemd aan de maatschappij, zal alleen mogen verwerkt worden als het bestuur zulks goedvindt.

ARTIKEL 24. — Aan de standregels kunnen geene veranderingen gebracht worden dan in de algemeene vergadering der leden bij meerderheid der $\frac{2}{3}$ van de aanwezige leden.

ARTIKEL 25. — De ontbinding der maatschappij kan niet geschieden dan na een tijdverloop van tien jaren, te rekenen van den dag der stichting, en dan nog enkel op aanvraag van $\frac{2}{3}$ der ingeschreven leden.

ARTIKEL 26. — Bij de ontbinding zal het maatschappelijk kapitaal verdeeld worden onder de stichters in evenredigheid hunner aandeelen.

ARTIKEL 27. — De Bestuurraad beslist over alle gevallen die in de tegenwoordige standregelen niet voorzien zijn.

Aldus aangenomen in de algemeene vergadering der Maatschappij, gehouden te Zele, den 15 April 1800 vijf-en-negentig, dit in dubbel minuut.

De Voorzitter
René Burm.

De Penningmeester,
Ernest De Smet.

De Geheimschrijver,
G. Ryckaert.

REGLEMENT VAN INWENDIGE ORDE DER
„MELKERIJ VAN DEN ROODEN MOLEN,“
ZELE

ARTIKEL 1. — Iederen deelnemer is verplicht van al zijne koeien te doen inschrijven, in eenen daartoe gehouden register, ten bureele der Melkerij. In geval van verandering is hij verplicht er onmiddellijk kennis van te geven.

ARTIKEL 2. — Het bestuur heeft het recht, in alle gevallen, de stallen, de beesten, het voeder en de melk te doen keuren. 't zij door eenen veearts of door eenen der bestuurleden daartoe aangesteld ten einde te zien of er niets ten nadeele der melkerij zou kunnen bestaan.

ARTIKEL 3. — Er mag niet geleverd worden :

1° De melk voortkomende van zieke koeien, tot dat men een bewijs van den veearts kan aanbrengen, dat de melk mag afgewerkt worden zonder er nadeel van te bekomen.

2° De melk voortkomende van verschgekalfde koeien, gedurende de tien dagen na het kalven.

3° De melk voortkomende van koeien die medecijnen gehad hebben en waarvan een slechten smaak aan de boter zou kunnen voortkomen.

ARTIKEL 4. — De Bestuurder mag de melk die de vereischte hoedanigheden niet bezit weigeren.

1° De watermelk, 't is te zeggen de melk die niet ten minste twee graden room inhoudt.

2° De zure, dikke, blauwe, bittere en roode melk.

3° De melk voortkomende van koeien zich bevindende in den staat vermeld bij art. 3.

ARTIKEL 5. — Indien voor de eene of andere reden de deelnemer belet is de melk van eene of meer koeien te leveren, moet hij er binnen de vier-en-twintig uren kennis van geven aan den Bestuurraad. Dit verzuimende vervalt hij in eene boet van twee franks per dag en per koe.

ARTIKEL 6. — De melk moet geleverd worden gelijk zij van de koe komt. Aanstonds na het melken moet de melk gezigd worden door eene zijg gelijkvormig aan die der melkerij.

ARTIKEL 7. — De kannen, dienstig tot het vervoer, zullen door den Bestuurder moeten aanveerd worden. Zij moeten na elke reis bijzonder gekuischt worden. Degene waarvan de zuiverheid zou te wenschen laten zullen ingehouden en gekuischt worden in de melkerij, ten koste van den aanbrenger, tegen fr. 0,25 per kan.

De Bestuurder mag de melk weigeren die in vuile kannen aangebracht wordt.

ARTIKEL 8. — De melk van verschillende malen mag nooit gemengd worden dan wanneer zij koud is. Indien de melk van het eene maal tot het andere moet bewaard worden, dan moeten de kannen in eenen frisschen kelder geplaatst worden in eene kuip water.

ARTIKEL 9. — De melk moet aangebracht worden op de uren vastgesteld door den Bestuurder, in overeenkomst met den Bestuurraad. Alle verandering zal drij dagen op voorhand uitgeplakt hangen in de Melkerij.

ARTIKEL 10. — De opbrengst der boter wordt verdeeld onder de deelnemers in evenredigheid der botereenheden welke de melk bevat.

ARTIKEL 11. — Elken deelnemer is verplicht zijne ontroomde melk terug te nemen in evenredigheid van 90 per %; de opbrengst der kernmelk wordt in de reservekas gestort om de onvoorziene uitgaven te dekken.

Elken deelnemer kan melk en boter bekomen voor eigen gebruik, in evenredigheid dat hij melk aangebracht heeft, aan den prijs van den dag.

ARTIKEL 12. — De betaling geschiedt alle maanden, 't is te zeggen veertien dagen na het eindigen der maand.

ARTIKEL 13. — Iederen deelnemer is verplicht, drij maanden alvorens de melkerij te verlaten zijn ontslag te geven, op boete van tien franks per koe.

ARTIKEL 14. — De leden die door ontslag of uitsluiting ophouden deel te maken van de maatschappij, verliezen alle recht op hun aandeel in de reservekas en kunnen geene aanspraak maken op de eigendommen der Samenwerkende Maatschappij.

ARTIKEL 15. — De nieuwe leden die zich aan den Bestuurraad aangeven moeten eerst eene proef doen van twee maanden. Den dag van de betaling der eerste maand moeten zij beslissen of zij in de volgende algemeene vergadering als lid ter aanveerding moeten voorgesteld worden.

ARTIKEL 16. — De Bestuurraad is gemachtigd de uitsluiting toe te passen aan de leden die weigeren zich aan het reglement te gedragen of door bedrog of andere middelen de maatschappij zouden willen nadeel toebrengen.

Aldus aanvaardt in algemeene vergadering van 5 Januari 1896.

De Voorzitter,
René Burm.

De Schatbewaarder,
Ernest De Smet.

De Geheimschrijver,
G. Ryckaert.

VAN JAN MEE ZIJNEN IJZERE STOK

Een sprookje verteld door R. Bayens (64 j.) uit Berlare

Opgetekend en gecommuntearieerd door

drs. Theo Penneman

1. Verteller

Het hiernavolgende sprookje werd door ons op band geregistreerd op 17 september 1973 bij een bezoek aan het Rusthuis voor bejaarden te Berlare. De verteller, Rudolf Bayens, werd geboren te Berlare. Hij is arbeider, zoon van een loodgieter. Rudolf is bijna blind. Hij zit met zijn witte stok in de handen op het gezellig terras van een ultra-modern rustoord. Het is rond één uur. De milde septemberzon straalt. Rudolf vertelde ons ook over Slokkepier, de kabouterkes van Kamershoek, de toverheksen op de Schelde, over de toverheks Nieken Karot, over de toverkamer op het kasteel te Laarne, over de Lange Vra, en Klodde, over de oorsprong der rijkdommen van de familie Coppieters en nog zoveel meer. Rudolf is een meester-verteller. Zijn repertorium gaat dank zij de bandopname niet verloren.

2. Vorm

Wij hebben het sprookje hier weergegeven naar de strikte regels van Jacob Grimm: „getrouw en nauwkeurig met alle eigenaardigheden ook van het dialect en zonder enigerlei toevoeging en zogenaamde verfraaiing (1).” Dit maakt de lektuur misschien minder aangenaam voor het publiek, maar in het kader van dit heemkundig tijdschrift past deze vorm uitstekend. Tot deze oorspronkelijke vorm behoren in zekere zin ook de „aarzelingen” die, vooral bij het begin, het sprookje wat verward doen voorkomen.

3. Inhoud

Ons sprookje vertoont veel overeenkomst met het nummer 91: Het Aardmannetje (*Das Erdmännchen*) van de gebroeders Grimm. Zij hadden het uit Westfalen. Hier volgt dan de commentaar van J. De Vries bij dit sprookje: *Ook dit verhaal is zeer nauw verwant met de heldensage: in het Engelse epos Beowulf vertoont het avontuur van dezen held met den demon Grendel veel punten van aanraking met dit sprookje, vooral als men in aanmerking neemt, dat in een groot aantal varianten van het sprookje de held den weg naar de drakenput vindt door de bloedsporen van het gewonde aardmannetje. Er is echter ook overeenstemming met de Perzische sage van Feridun. — Het sprookje is in Europa en Azië buitengewoon veel verbreid; in het oostelijk deel van het verbreidingsgebied wordt de bevrijding uit de put levendiger verteld door het verschijnen van een vogel, die hem weer naar de boven wereld brengt, maar dien hij, om de nodige kracht te laten behouden, met zijn eigen vlees onderweg voeden moet.* (a.w. blz. 473).”

---

(1) *De Sprookjes van Grimm*. Volledige uitgave vertaald door M.M. De Vries-Vogel met medewerking van en ingeleid door Prof. Dr. Jan De Vries (1940), blz. VIII.

Bij de Grimms vangt het sprookje aan met drie koningsdochters die van een verboden vrucht plukken en onder de grond zinken. Drie jagers gaan op zoek en komen in een wonderslot terecht. Ze beslissen om de beurt op het slot te blijven, terwijl de andere twee zoeken. Ook hier komt een „klein, klein manneken” op het toneel, die de twee oudsten afranselt, maar van de jongste zelf zoveel ransel krijgt, dat het belooft de weg naar de prinsessen te wijzen. De rest van het sprookje verloopt ongeveer parallel. De jongste komt terug op aarde nadat hij op een wonderfluit heeft geblazen en zo een hele groep kabouters te voorschijn roept die hem met de haren naar boven brengen. De twee anderen worden gehangen en hij huwt met een prinses.

Het kan hier niet de bedoeling zijn een uitputtende studie te maken van de varianten. Wie een detailstudie wil maken van de motieven verwijzen we naar M. DE MEYER, *Le Conte Populaire Flamand* (F.F. Communications n° 203, 32-34). Toch willen wij de aandacht vestigen op een paar varianten. Het sprookjethema blijkt ook in Vlaanderen zeer verspreid te zijn geweest. Alleen reeds in het Oostvlaams tijdschrift „*Volk en Taal*” vonden wij vier varianten. Eén ervan draagt zelfs de titel: „*Van Jan met zijnen ijzere Stok*” (a.w. III (1890-1891), 268). Het sprookje werd rond 1890 opgetekend te Moerzeke. Het bevat echter minder motieven en ook het slot is minder knap dan in onze versie. Ook in A.J. WITTERYCK, *Oude Westvlaamsche Volksvertelsels*, 1889 (heruitgegeven en gecommentarieerd door Hervé Stalpaert, Brugge [1946], 270-280) vinden wij ons sprookje terug onder de titel: „*De drie Gebroërs*” (2). Onder de titel: „*Van drie verwenschte Koningsdochters*” komt ons sprookje ook voor in de „*Vertelsels van het Vlaamsche Volk*” - Naverteld door Kanunnik Amaat JOOS (Vierde Bundel, Brussel [1926], 82-102). Ook hier heeft het sprookje veel aan volkse sappigheid ingeboet (3). Vergeten wij immers niet: „*ook om 't boekje zonder 't allerminste gevaar in kinderhanden te kunnen stellen, heeft de ieverige verzamelaar, tot het geringste spoor van zinnelijkheid uit de verhalen geweerd, en die tot zedelijk voordeel des lezers, eenigszins veranderd, somtijds wel verwrongen.*” (K.v.C. in zijn bespreking van het eerste deeltje in: *Volk en Taal* II [1899-1890], 94). In het vierdelig werk van V. DE MEYERE, *De Vlaamsche Vertelselschat* (1925-1933) verschijnt ons sprookje als nummer 1 van het eerste deel onder de titel „*Jan Pikkedang*”. De mandenmaker en de touwslager, die ook in ons sprookje optreden, krijgen in deze versie vergiffenis van een grootmoedige Jan. Voor andere versies verwijzen wij naar genoemd werk.

-
- (2) Stalpaert verwijst in zijn commentaar naar het nr. 60 van Grimm: *Die zwei Brüder*. Dit berust o.i. op een vergissing. Een brief aan Stalpaert bracht geen opheldering, wel een verwijzing naar *Het sprookjesarchief uit de nalatenschap van Amaat Joos*, ingeleid en uitgegeven door Hervé Stalpaert in: *Jaarboek XXIV van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde* (1971). Artikel gedateerd: 1972.
- (3) A. Joos bewerkte dit sprookje naar een handschriftelijke versie van Vrouw Weyn. Zie hiervoor onze bijdrage: *Sofieke Peeters, de Wase Sprookjesvrouw (1833-1916)*, „*De drij verwenste Koningsdochters*” (Het Vrijg Waasland, nrs. van 7, 14 en 21 juni 1974).

Nog een woordje over het slot van het sprookje. De twee booswichten worden in een spijkervat van de hoogste berg gerold. Deze straf vinden wij ook bij Grimm, zij het alweer in minder pittige vorm (nrs. 13 en 135). A. DE COCK schrijft in zijn *Volkssage, Volksgeloof en Volksgebruik* (Antwerpen 1918, 87) dat deze straf alleen in de sprookjeswereld wijd bekend is. Tot zover dan deze losse beschouwingen en nu dan het sprookje verteld door Rudolf Bayens (4) :

(...) D'r zijn d'r azo nog zonne, da mij vader verteld heeft. En van Jan mee zijnen ijzere stok vertelde hij ons ook.

Wat was dat, Jan mee zijnen ijzere stok ?

Ja, Jan die woonde hier in de bossen. Dat was de zeeldraaier en de mandemaker en den anderen was ne smed.

Ja, en ?

En ze kwamen daar aan een hol en dat waren kabouterkes die daarin zaten. En een toverhekse ! Enfin, ze kwamen aan dat hol.

Waar kwamen ze ? Aan een hol ?

Aan een hol in de grond onder een berg. En ze heften older bramen op en daar was hun hol. Er was altijd enen die kwaam. En die mannen waren op reis, hé, en ze waren in de bossen en ze mosten verschuilen, hé, en ze waren in een kluis binnengegaan en daar kwam enen tukken : Tuk. tuk. tuk !

— „Wilde mij wa vier geven ?”

— „Kom binnen en pakt o vier !” zei Jan.

Jan moest den eesten thuisblijven, hé. Neen, de mandemaker moest den eesten thuisblijven.

— „Kom binnen en pakt o vier !” zei hij. En de mandemaker was azo ne lange mens. En da klein ventje kwaam binnen en hij topten (?) de mandemaker daar ne keer goed af. Hij kreeg er zo veel, dat hij in zijn broek gescheten had (Lacht). Dat was azo een vertelselingsken, zulle. En daarachter moest de zelendraaier thuisblijven. Ze hadden moatje getrokken wie dat er thuis moest blijven.

---

(4) Onze eigen tussenkomsten zijn cursief gedrukt. Het dialect wordt benaderend weergegeven. De sporadische invloed van het Beschaafd Nederlands op de taal van de verteller is oorzaak van een schijnbare inconsequentie in de weergave. Verder blijkt ook het dialect voor hetzelfde woord soms lichtverschillende klanken te hebben.

En de zelendraaier moest thuisblijven. Tèn bleef de zelendraaier thuis. Maar de mandemaker had daar niets over gezegd, hé. En dat was altijd om twaalf uren van de nacht : Tuk. tuk !

— „Wilde mij wa vier geven ?”

En daar brandden daar nen heird in, hé.

— „Kom binnen en pakt o vier !” zei de zeeldraaier .

Da ventje kwaam verom binnen en hij tukten de zeeldraaier daar ook ne keer goed af en hij kreeg er zoveel, dat het kolossaal wree was, dat hij ook in zijn broek gekakt had. En daarachter moest Jan mee zijnen ijzere stok thuisblijven. Maar da was de sterkste, zulle. En hij kwamp hij ook aan die deur : Tuk, tuk !

— „Wilde mij wa vier geven ?”

— „Kom binnen en pakt o vier !” zei Jan.

En Jan mee zijne stok... hij meende Jan daar ook ne keer af te koteren. Jan die lee (?) zijne stok in zijne nek en hij zakte ineen. Ook ne zware gast. Al zijn tanden en heel den boel ingesmeten. Da zijn azo vertelselingskes, wur. En hij bond hem aan de koets (lacht). En daarachter kwam daar ene binnen :

— „Is er hier geen aa manneken binnegekomen ?”

— „Ja, da ligt hier gebonnen aan de koets !,” zei hij. Hij had hem aan zijn bedden gebonnen. Enne... en hij vroeg aan dendienen, hij legde zijnen ijzere stok op zijn schaars en hij zei :

— „Mee hoevele zijde ?”

— „Ah, hier ligt er enen, dat is enen,” zei hij, „en ik ben twee,” zei hij, „maar wij zijn mee ons twaalven,” zei hij. „Nu zijn d'r nog tiene thuis,” zei hij.

— „En wat is er dan nog ?”

— „Een hekse bij,” zei hij. „Maar daar moete oppassen, want daar zit nen draak mee drij koppen,” zei hij. „En een mee vier koppen en een mee zes koppen !” zei hij.

Ziedent, dat is azo ee lank vertelselingsken, zunne !

Vertel maar voort !

En ze moesten daar naartoe gaan, hé, naar die kuil, hé. En Jan en de zelendraaier en de mandemaker. Die twee mannekes moesten dat gaan wijzen. Zegt hij :

— „Hier !” Ze heften zij hun bramen op. „Hier is een hol en hier moet ulder laten inzakken !” zei hij.

— „Allez, zelendraaier, spin gij ne keer een zeel !” zei hij.

De zeeldraaier moest een zeel spannen (sic). As da zeel gesponnen was...

— „Mandemaker, makt gij ne keer een mande !” zei hij.

Hij maakte een mande.

Zo, dan hadden ze al een zeel en een mande.

„Smed,..."

— „Ik ben smed, ik zal ik een bijle smeen ” zei hij.

Hij pakte zijnen hamer en op zijne stok smeed (sic) hij een bijle. Allez, stroke getrokken. De zelendraaier moest hem daar laten inzakken, in dat hol (lacht), 'k weet nie hoeverre! Zegt hij tegen die mannen :

— „Wie daar durft ingaan, is zijn leven kwijt !” zei hij. „Azo een hol! Ik heb ginder ver ee klei lichtje gezien” zegt hij. „Die daar durft ingaan, is zijn leven kwijt.”

Ah ja, ze hadden een zeel, hé.

— „Mandemaker, nu is het aon toer !” Lotje getrokken, 't viel aan de mandemaker. De mandemaker liet er hem ook inzakken. Maar die gink nen eind vodere.

— „Nondedjei,” zeet hij, „die daar durft ingaan is zijn leven kwijt zulle !” zei hij, tegen 't smedje. „Die daar durft ingaan is zij leven kwijt,” zei hij.

Die kwam dan verom. Hij belde mee zijn belleken. En 't was : Tingelingeling, tèn moesten ze hem omhooghoalen. En ze haalden de mandemaker omhoog, hé. Daarachter viel den toer aan 't smedje mee zijnen ijzere stok. Hij dee zijne stok mee... en hij in die mande. Die ging recht naar beneen. En ast hij daar dan in dat hol zaat, zo ver, kwam daar een aa vraken voor hem. Da was die hekse. Zeg ze :

— „Wa moete gij hier kommen doen, mijne vriend ? Ge kunt hier vazzeleven nie meer uit.”

En Jan lee dien ijzere stok op heur schaars en ze zakten ineen. Ze zat daar !

— „En hier blijven zitten ! Wa zit er hier in dees plots ?” zei hij.

— „O, mijne vriend, ga daar toch nie in. Daar zit nen draak in mee drij koppen.” (uitgesproken op toon van een heks).

Jan pakte zijnen ijzere stok. 't Was klets... en hij sleeg die deur open en die draak kwam daaruit mee heur drij koppen kijken. En Jan sleeg heur drij koppen gelijk af, mee zijnen ijzere stok. Dat is azo ee vertelselingske, zulle !

Ja, ja.

En daarachter zei hij :

— „Wat zit er hier, in dees deur ?”

— „O, daar zit een koningsdochter in, maar daar zit nen draak bij, mee vier koppen.

— „Nondedjuu”, zei Jan, „dat is niets,” zei hij.

Hij pakte zijnen ijzere stok en hij sleeg die deur open. Die draak

stook heur vier koppen daardeur en hij sleepte alle vier die koppen af. Zo, hij ging daarin. Daar zat daar een keuningsdochter in. Maar als hij in die ander deur ging :

— „Wat zit er hier in ?”

— „Daar zit een keuningsdochter in, maar daar zit een draak mee zeven koppen !”

— „Nondedjuu,” zee Jan, „dat is ammel niet vur mij !” zeet hij. Da was de machtigste man, hé ! En hij sleepte die deur open, ze stook heur drij koppen daardeur en hij sleepte ze alle drij af. En ze meende nog ne keer verdrom te komen en hij sleepte ze alle vier af (we lachen) ! Zo, daarmee had ze geen enen kop niet meer, hé ! Ze lagen daar drij. En dan ging hij daarin en daar zat een keuningsdochter in. En dat waren dan twee keuningsdochters dat hij had, hé ! Ja, en die twee keuningsdochters die zaten daar. Maar de zelendraaier en de mandemaker stonten boven, boven dat hol, hé. Die stonten te wachten, hé. Jan zegt tegen dat aa vraken :
— „Zie,” zegt hij, „ze zijn nu allemaal dood,” zegt hij, „die twee keuningsdochters zitten hier,” zegt hij. „Geef gij mij o neusdoek,” zegt hij, „en geef gij mij o ring,” zegt hij tegen die een. En dan had hij van die keuningsdochter heure zakdoek en heure rink, hé.

Ja.

Ja. Noa zegt hij :

— „Hoe moeten wij hier boven ?” zegt hij tegen dat oud vrouwken.

— „Zie, ge ziet ze hier liggen hier,” zeit hij, „en nu is... is't ook oan toer ! Ik sloag o ook glad de kop af !” zei Jan tegen da aa vraken. Zeg ze :

— „Mijne vriend, ik kan het u toch nie zeggen,” zeg ze, „ik kan het o nie zeggen.

— „Zeg, as ge het mij nie en zegt,” zeit hij, „'t is aon toer !” zei hij.

— „Jommer, meneer, doe het nie,” zei ze, „daar ligt daar nog een half veirken,” zei ze, „en doe da veirken mee,” zei ze. „Ge zilt daar wel mee bove geroake,” zei ze. Ja. En Jan gaaf een half veirken mee en hij zette er een keuningsdochter in, in die mande. En die keuningsdochter. Alle keren as da schopken... Ziedent, da was da... da schopken, hé. Daar stond daar ee schopken. Ja, 't was mee ee schopken. As da schopken „Mui” zei moest hij een broksken in zijn muil steken, zei hij (?). Da schopken moest mee naar boven, alle keren. En alle keren as da schopke „Mui” zei, snee Jan daar een broksken af, stook da in da schopken zijn muil en da schopken trok naar boven mee die mande. Ze hadden da zeel laten springen. Daarmee zaat Jan beneen, hé. Maar nu, hé !

— „Nondedjuu” zei dien enen, „azo ee scho meske!” zei hij.
 Die keuningsdochter die zaat in die mande, hé. Ja, en ze vroegen aan die keuningsdochter :

— „Hedde nog een?”

— „Ja, mij zuster zit daar nog,” zei ze, „en die moet ook bovekommen”, zei ze. Da schapken (sic) liet hem verom neerzakken. En die keuningsdochter was boven. Maar nu, die ander koningsdochter moest ook bovekommen, hé.”

„Ja, zegt hij tegen da vraken, „as dedees nie bovekomt, zijder hier aan!”

— „Ewel, daar is nog een veirken en half zie. En as da schapken alle keren een brokske in zij muilke steekt, 't zal wel naar boven gaan,” zei ze, „gelijk mee wa,” zei ze.

En hij stak da schapken een broksken in heur muil. Da schapken ging naar boven. Nog een schone keuningsdochter! Nu, de zeldraaier stond daar en de mandemaker stond daar boven.

— „Wa, azo twee schone meskes,” zein ze. „Wa zommen daarmee doen?”

— „Is er nog iemand beneen?”

— „Nee,” zei de keuningsdochter, „daar is niemand meer beneen as nog een aa vraken, een hekse,” zein ze, „een toveras!”

— „Ja, as er nu nog iemand boven komt, zal het die mens zijn mee zijne ijzere stok,” zein ze.

— „Nondedjuu,” zei de zeeldraaier en de mandemaker, „we gomme mee die meskes lope.”

Ze hadden gezien dat het twee keuninginnen waren, he, twee keuningsdochters waren.

— „We gomme mee die meskes lopen,” zein ze. Jan zetten d'r niet in. Hij belde, en da schapken zat d'r in. En die ging naar boven. Ring... Hij ging naar boven. En daar zaat niet in as da schapken. En zulder waren gaan lopen en ze lieten da zeel schieten en mande en heel den boel vloog beneen. Zo, Jan zaat er alleen in en die kost d'r nie meer uit, hé. Die zaat er alleen in. En dan vroeg hij aan da vraken hoe dat hij daar moest bovegeraken, hé.

— „Zet o maar op da schapeken. da schapeken zal mee o wel naar boven gaan. Doe maar den helft van da verken mee’,” zei ze. En da schapken ging schoon mee hem naar boven. Alle keren as da schapken „Mui” zei, moest hij da een broksken in zij muilken steken. Dat is een vertelselingsken dat mij vader ons binst de donkere avonden vertelde, hé. En daar stond daar een broksken (?) en ze haalden Jan naar boven. En Jan zaag daar niemand nie meer. De zeeldraaier en de mandemaker waren mee die dochter gaan

lopen. Ze waren er mee weg. En de smid stond er alleen mee zijnen ijzere stok, hé. Zegt hij :

— „Ik gonne kik toch maar voort. „k Zal wel ieveranst uitkomen.”

Maar hij kwam daar tegen een stad en daar ging daar ne stoet uit. En ja, d'r ging daar ne stoet uit, ja. Enne... hij hoorden daar zingen. Hij hoorden daar zingen. Da was de zeeldraaier en de mandemaker hun lieken. Zegt hij :

— „Wa zou da zijn, ik hoor da lieken zingen van de zeeldraaier en de mandemaker en van de smid, da we wij geleerd hebben mee makanderen in den tijd dammen op de baon gingen.”

Ze gingen op de baon, hé. Da waren drij baonmänner, hé. En hij bleef wa staon en hij hoorden da en hij zong da mee.

— „O,” zegt die koningsdochter, „ik hoor daar een lieken zingen, dat dendienen ons geleerd heeft in dat hol, ammen uit dat hol gelaten zijn. En die mens heeft ons gered.”

Want Jan had nen board gekregen tot hier, ah ja... (we lachen), ne langen board. Ze kosten hem nie vinnen. Hij stond tussen 't volk hé. Ja en nu hé, zegt de keuningsdochter, de stoet was af :

— „Ik ga naar 't keuningspaleis,” zei ze.

Hij vroeg da, waar dat die keuningsdochters uitkommen waren. Hij ging naar 't keuningspaleis en hij... en hij vroeg of d'r geen twee keuningsdochters uitkommen waren. En Jan ging daar binnen. En Jan sjiekten (= pruimen) nogal nijg en hij spukten hij daar een plaster op de grond en daar een plaster op de grond.

— „Zie,” zegt hij, „zou d'r gene middel zijn om de keuning te spreken?”

— „Ah ja ! Maar gij zij gij nogal ne vuile mens.”

— „'t Kan geen kaod, ik zal u zeggen wie dat er de twee keuningsdochters gered heeft,” zei hij.

— „Zijn dat de redders niet van ons twee kinderen ?”

— „Neen, ik benne kik, de redder !” zei hij.

En ze kwamen daar aan die plats. Ze zetten zijn plats opzij (?).

— „Van wie is da, die zakdoek ?”

— „Dat is enen van mij !” zei ze. „Zie, die mens heeft ons gered !” zei ze.

— „En van wie is die neusdoek... van wie is die rink ?”

— „Da's de rink van mij !” zei ze. „En die mens heeft ons gered in dat hol, want anders kosten d'r wij valeven nie meer uit !” zein ze. „Die mens heeft ons gered.”

En dan moesten ze daar lotjen trekken wie dat er mee Jan moest traan, hé (lacht). Hij mocht hem daar een af kiezen, omdat hij ze alle twee gered had, hé. En Jan koos hem de kleinste, de kleinste

van den hoop, vur mee heur te traan. Maar de keuning en had da nie gjeirn, omdat da zijn kleinste dochter was. Maar allez, hij traden d'r dèn toch mee.

En wete wa da ze mee die twee mannen gedaan hebben? In een vat gesteken en die van den hoogsten berg... een vat da vol naaglen zaat, vur hun straf, omdat ze daarmee gaan lopen waren. Ze mosten op Jan gewacht hebben, hé! Ze hadden hem laten beneen vallen vur dood. En Jan moest ulder straffen. Hij gaaf hun een straf, hé: een vat vul nagelen en ulder daar in sluiten en mee op d'hoogste bergen gaan en laten rollen totdat ze beneen waren... En scheen zij nie uit van rollen,... ze rollen zij nog (lacht)! Ja, en mij vader heeft er azo veel verteld, zun. O ja, van alles en ik weet da nog ammaal, zun. Kijk ne keer, dat is al van over 60 jaar.

LISTE

Des cent plus imposés de la commune de Zele, formée par le Préfet du département de l'Escaut, en exécution de l'article XI du Sénatusconsulte organique du 16 thermidor an 10.

Noms	Prénoms	Professions	Noms	Prénoms	Professions
Aendenboom	Jacques	cultivateur.	Roels	Thomas	maire.
Burm	Jacques, fils de Gilles	marchand.	Roels	Thomas	cultivateur.
Blancquaert	Albert	cultivateur.	Schepens	Gilles	idem.
Burm	Philippe	marchand.	Thienpont	Jacques	idem.
Burm	Pierre	cultivateur.	Vanden Abeele	Joseph	rentier.
Boel	Jean-Godefroid	idem.	Van Avermaet	Jean	cultivateur.
Burm	Jacques, fils de Jean	idem.	Vanden Abeele	Emanuel	idem.
Burm	Joseph	idem.	Vanden Bossche	Jacques	brasseur.
Bosteels	Pierre-Jean	idem.	Vanden Bossche	Herman	rentier.
Bosteels	Bernard	distillateur.	Vanden Bossche	Egide	brasseur.
Cornelis	Joseph-Emanuel	meunier.	Van Broek	Jean-François	cultivateur.
Coppieters	Charles	cultivateur.	Vanden Bossche	Jean-Baptiste	cabaretier.
Coppieters	Jean-Charles	idem.	Vanden Bossche	Jean-Jacques	rentier.
D'hooge	Guillaume	idem.	Van Bogaert	Benoît	brasseur.
De Bilde	Jacques	idem.	Vanden Bossche	Jacques	cultivateur.
De Beule	Jean-Baptiste, fils de		Van Cauteren	Jean-Baptiste	idem.
	Jacques	idem.	Van Cauteren	Pierre	idem.
De Bock	Emanuel	idem.	Van Cauteren	Laurent	idem.
De Beule	Marcel	idem.	Van Cauteren	Jean	idem.
De Beule	Piere-François	idem.	Van Cauteren	Gilles, fils de Pierre	idem.
De Clercq	Joseph	rentier.	Van Driessche	Pierre-Ludgarde	idem.
De Caluwe	François	cultivateur.	Van Driessche	Louis-Joseph	idem.
De Caluwe	Emanuel	idem.	Van Driessche	Jean-Baptiste	idem.
De Keyser	Laurent	idem.	Van Driessche	Pierre	idem.
De Maesschalk	Joseph	idem.	Van Driessche	Augustin	idem.
D'heer	Pierre	idem.	Van Driessche	"	médecin.
Everaert	Jacques	idem.	Van Driessche	Josse	cultivateur.
Famaey	Jean-François	idem.	Van Driessche	Cornelle	idem.
Famaey	Marcel	meunier.	Van Driessche	Jean-François	idem.
Famaey	Daniel	cultivateur.	Van Damme	Jean	idem.
Goossens	Jean-François	idem.	Van Doorselaere	Pierre-Jean	idem.
Geldhof	Joseph-Victor	rentier.	Van Eetvelde	Emanuel-Joseph	idem.
Goossens	Jean-François	cultivateur.	Van Eetvelde	Gilles-François	idem.
Goossens	Josse	rentier.	Van Eetvelde	Jean-Bernard	idem.
Goossens	Jean-Bapt., fils de	cultivateur.	Van Heze	Eugène	idem.
	Daniel		Van Langenhove	Emanuel	idem.
Guesquière	Pierre	rentier.	Vander Moeren	Cornelle	idem.
Landuyt	Pierre-François	cultivateur.	Vander Moeren	Jean-Baptiste	idem.
Landuyt	Jean	idem.	Van Poele	Josse	idem.
Landuyt	Gilles-François	idem.	Van Steenbergen	Joseph	marchand.
Moens	Cornelle-François	idem.	Volkerick	Jacques-François	cultivateur.
Moens	Jean-François	idem.	Verherbruggen	Jean	idem.
Meeus	Pierre-Joseph	rentier.	Vergeylen	Jacques	idem.
Marien	Daniel	brasseur.	Verdonck	Jean-François	idem.
Moernhout	Jacques	cultivateur.	Vermeire	Pierre-Paul	idem.
Michiels	Joseph	idem.	Verneert	Pierre-François	idem.
Michiels	Jean-Baptiste	idem.	Vergeylen	Florentin	rentier.
Nelis	Benoît	rentier.	Van Uytfange	Gilles	cultivateur.
Osselaere	Bernard	cultivateur.	Van Driesche	Jacques	idem.
Ongena	Augustin	idem.	Ydens	Josse	idem.
Poiflit	Liévin	idem.			
Rosseel	Jean-Baptiste	rentier.			

Arrêté par le Préfet du département de l'Escaut.
Gand, le premier Juillet 1807.

STERFGEVAL TE ZELE

De heer August De Varé, oud-Pauselijke Zouaaf (Nr 824). Lid van Pro Petri Sedi (Waas), vereerd door Z.H. Leo XIII met de medalie Bene-merenti, is alhier donderdag laatst zacht in den Heer ontslapen, na bediend te zijn geweest van al de hulpmiddelen Onzer Moeder der Heilige Kerk. Hij was hier geboren den 14 Augustus 1833 en was Meester der Zondagsschool van 1855 tot in Mei 1861, wanneer hij naar Rome trok, om aldaar bij het heldenleger der strijders voor den Paus ingelijfd te worden. Tot op zijne laatste stonden sprak hij met voorliefde over dit gelukkig tijdstip van zijn leven en over zijn verblijf in Italë. In 1868 keerde hij terug naar zijn geboortedorp, waar hij weer Meester in de Zondagschool werd en het bleef tot in 1879, wanneer zijne echtgenoot van zalige gedachtenis alhier het officiëel onderwijs verliet, om in het naburige Hamme-Zogge vrije katholieke onderwijzeres te worden. Hij zelf was daar ook vrije onderwijzer tot in 1884, wanneer hunne school aangenomen werd. Zijn echtgenoot alhier terug in het onderwijs benoemd zijnde, kwam hij in 1888 met zijn huisgezin weer naar Zele en werd nu Lid van de Conferentie van den H. Vincencius à-Paulo, van het Aartsbroederschap van den H. Franciscus Xaverius, van het Davidsfonds en van den Kring „Voor Kerk en Volk”.

Tot aan zijn vertrek naar Hamme-Zogge was hij een zeer ieverig werkend lid en een der beste tooneelisten van onze Maatschappij van Harmonie geweest. Dat zijne ziel in vrede ruste, en dat zijne beide beproefde kinderen de betuiging onzer hartelijke deelneming ontvangen!

(Weekblad „De Welvaart” van Zele, van 15 October 1899).

INHOUD

Nieuw lied over den Duitschen Klamper	5
Verslag over de werking van de kring : Dienstjaar 1976	7
Statutaire vergadering van 4 april 1976 :	
Spreker Wilfried Christiaens	10
De Pacificatie van Gent	19
Zelee in 1976	22
Van herbergen, bier en uithangborden	26
Sprokkelingen	46
Duklands-Broeders - Zeelse toneelmaatschappij	55
„Eigen nieuwsdienst” voor de kringleden	59
Melkerij De Rode Molen	63
Samenwerkende stoommelkerij van Den Rooden Molen Zelee „Standregels”	69
Van Jan mee zijnen ijzere stok	76
Liste des cents plus imposés de la commune de Zelee (1807)	85
Sterfgeval te Zelee	86